

Gemeentelijk Rioleringsplan 2017-2020

Naar risicogestuurd beheer

Auteurs:

Rob van der Velde, Watermaat
Karel Frühling, gemeente Haaksbergen

Versie: 24 augustus 2016

Naar risicogestuurd beheer.

Het gemeentelijk rioleringsplan 2013-2016 nadert zijn eind. Reden om een nieuw gemeentelijk rioleringsplan voor 2017-2020 te presenteren.

Ieder jaar gaat er heel veel geld om in het beheer van de riolering. Om daar op een zorgvuldige manier sturing aan te geven stellen we elke vier jaar het gemeentelijk rioleringsplan op. Het nieuwe plan voor de komende vier jaar ligt hierbij voor u.

Dit belangrijke beleidsdocument geeft inhoudelijk, financieel en programmatisch sturing aan ons rioleringsbeheer. Het gaat hierbij niet alleen om de zorgplicht voor het afvalwater maar ook voor hemelwater en grondwater.

Naast dat we natuurlijk gewoon moeten doen wat nodig is om de aanwezige voorzieningen op peil te houden moeten we ook nadenken over hoe we meebewegen met de veranderende wereld om ons heen. Hiervoor moeten we keuzes maken. En dit nieuwe GRP leent zich dan ook om de bestuurlijke keuzes te maken om daarna concreet aan de slag te gaan.

Financieel brengt dit GRP voor de inwoners en bedrijven een redelijk positieve boodschap. Na het doorrekenen van alle mogelijkheden kunnen we de heffing de komende planperiode op een tarief van € 351 (prijspeil 2017) handhaven. Daar komt in de komende jaren dan natuurlijk nog wel de inflatie overheen. Dit is een hoog bedrag, maar de stijgingen die landelijk verwacht worden, gaan hiermee waarschijnlijk aan ons voorbij.

Dit hebben we kunnen bereiken door het beheer meer risicogestuurd vorm te geven. Hierbij worden we ondersteund door de steeds verdergaande ontwikkeling van de automatisering. Daarmee kunnen we ons vanuit grote hoeveelheden gegevens een goed beeld vormen van de kwaliteit van de riolering. Dat maakt, dat we nauwkeuriger kunnen inschatten, welke werkzaamheden nodig zijn om het rioleringsbeheer goed vorm te geven.

Waar dat verantwoord is, gaan we door met het toepassen van nieuwe technieken en materialen. Tegelijkertijd zetten we ons ook in om het hele systeem steeds duurzamer te maken. Waarmee we ook binnen de rioleringszorg onze duurzaamheidsambitie vorm geven.

Met dit plan gaan we ook verder met het investeren in het hemelwatersysteem om de gevolgen van de klimaatverandering op te kunnen vangen. Dit doen we door waar nodig de huidige afvoercapaciteit te verhogen en waar mogelijk het hemelwater af te koppelen en in de bodem te infiltreren of tijdelijk te bergen. Ook de burger kan hierbij op simpele wijze een grote bijdrage leveren. Door minder verharding in de tuin aan te leggen en zelf het regenwater af te koppelen en in de tuin te bergen. Daarmee worden de inspanningen die wij in de riolering moeten doen minder groot. Waarmee we uiteindelijk met z'n allen de kosten (en daarmee de rioolheffing) kunnen drukken.

Met dit plan kunnen we de komende jaren op een financieel verantwoorde manier werken aan het in stand houden en verder verbeteren van het rioleringsstelsel. Hierdoor kunnen we de wateruitdagingen van de toekomst met vertrouwen tegemoet zien.

Peter van Vlaanderen
Wethouder Ruimte, Mobiliteit en P&O

Leeswijzer

De snelle lezer kan in principe volstaan met het lezen van deze leeswijzer en de samenvatting.

Hoofdstuk 1 van het GRP gaat in op de wettelijke basis en de procedure van het plan, inclusief een evaluatie van het vorige GRP. Het vormt de inleiding tot het nieuwe GRP.

Hoofdstuk 2 geeft het beleid voor de gemeentelijke zorgplichten vanuit de wet gemeentelijke watertaken. Concreet wordt per zorgplicht aangegeven welk beleid in de gemeente geldt. Het geeft handvatten bij vragen of de gemeente aan zet is om iets te doen, of dat de bal ligt bij een burger of bedrijf. Voor nieuwbouw worden de kaders meegegeven.

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de belangrijkste voorzieningen die onder het plan vallen. Er wordt kort ingegaan op de wijze van beheer hiervan. Dit hoofdstuk is object georiënteerd.

Hoofdstuk 4 gaat in op de organisatie van het rioleringsbeheer. Er wordt ingegaan op de omgang met meldingen en de spelregels bij verstoppingen. Verder wordt stilgestaan bij de samenwerking met andere afdelingen binnen de gemeente en die met de waterbeheerder. Tot slot wordt ingegaan op de nieuwe ontwikkeling om niet langer uit te gaan van cyclische vervanging van oude riolen, maar in te zetten op een risicobenadering in combinatie met nieuwe renovatietechnieken. Afsluitend zeggen we iets over de duurzaamheid van het rioleringsbeheer.

Hoofdstuk 5 gaat in op de programmering van activiteiten voor het rioleringsbeheer. Daaraan gekoppeld zijn de uitgaven. Daarbij wordt aandacht gegeven aan de kwestie welke kosten je toerekent aan het rioleringsbeheer, zowel in de sfeer van de exploitatie als bij projecten.

Hoofdstuk 6 betreft het vermogensbeheer. Het gaat over langjarig afschrijven, over sparen in een voorziening, over het ideaalcomplex en over rente en inflatie. Een onderwerp dat vooral op lange termijn verschil maakt en een consistente lijn door de jaren heen vraagt.

Hoofdstuk 7 beschrijft de vormgeving van de rioolheffing. Bij wie wordt de rioolheffing neergelegd en op welke wijze wordt het tarief verdeeld over de verschillende belanghebbenden.

Hoofdstuk 8 geeft de doorrekening naar de benodigde rioolheffing om voldoende geld te hebben voor het beheer en de geplande projecten. De gegevens en de keuzes van de voorgaande hoofdstukken komen hier bij elkaar en leiden tot de benodigde rioolheffing.

In het rapport staan diverse teksten opgenomen in kaders met een gekleurde achtergrond of omlijning. Deze kaders zijn bedoeld voor degene die verdieping zoekt. Soms gaat het om een wetstekst of een toelichting daarop, maar het kan ook een meer gedetailleerde uitwerking bevatten van het beleid voor een bepaald onderwerp. De letters zijn kleiner zodat meer informatie kan worden gegeven.

Samenvatting

Met dit GRP maken we de volledige omslag naar risicogestuurd beheer.

De toestand van alle objecten wordt in de gaten gehouden en er is budget gereserveerd om de kwaliteit op peil te houden. Er wordt uitgegaan van risicogestuurd beheer. Een riool wordt niet vanzelfsprekend vervangen als hij 60 jaar oud is. Op basis van gedetailleerde inspecties en door het uitvoeren van reparaties en de inzet van moderne renovatietechnieken, kan een riool dikwijls veel langer meegaan. Bovendien wordt bij riolen in een woonstraat iets meer veroudering geaccepteerd dan bij riolen onder hoofdweggen of met een groot achterliggend gebied. Er is dan minder budget benodigd voor rioolvervanging. Dit beleid was al ingezet in het vorige GRP en wordt nu geïntensiveerd.

Gemeente Haaksbergen voert het beheer over 146 kilometer vrijverval riolering in de kernen, 215 kilometer drukriolering in het buitengebied, 30 rioolgemalen, 876 pompunits, 11.000 kolken en enkele bijzondere voorzieningen zoals wadi's en bergbezinkbassins.

Het hoofddoel van dit omvangrijke systeem is om afvalwater uit de directe leefomgeving te verwijderen ten behoeve van de volksgezondheid. Daarnaast komt riolering de bewoonbaarheid in de kernen ten goede doordat wateroverlast en stank zoveel mogelijk worden voorkomen. Verder is het milieu gediend met goed functionerende riolering.

De vernieuwingswaarde van het systeem wordt geraamd op ±130 miljoen euro. Dit bedrag maakt duidelijk dat het een kostbaar systeem betreft. Zorgvuldig beheer is daarom geboden. In dit GRP wordt uiteengezet hoe het beheer in Haaksbergen wordt gevoerd. Het is een doorontwikkeling van het beleid uit het vorige GRP (2013-2016). Het beheer van de riolering in Haaksbergen wordt gevoerd conform de wetgeving. Het systeem voldoet aan geldende richtlijnen. Binnen de gemeentelijke organisatie is een klein team belast met de werkzaamheden voor de riolering. Gedeelten van het werk worden uitbesteed aan gespecialiseerde marktpartijen.

Voor de gemeentelijke zorgplichten op gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater is in dit GRP concreet beleid geformuleerd. Dit biedt houvast bij nieuwbouw en bij klachten.

Tijdens de voorbereidingen van dit GRP zijn hydraulische berekeningen uitgevoerd. In de afgelopen jaren is enkele keren wateroverlast opgetreden bij zware buien. We hebben maatregelen geformuleerd om deze overlast te beperken.

Van burgers en bedrijven in gemeente Haaksbergen wordt een actieve houding gevraagd om mee te helpen het rioolstelsel minder te belasten met hemelwater. In veel gevallen is het mogelijk tenminste een gedeelte van het hemelwater te infiltreren op eigen perceel. Dit resulteert in minder belasting van het rioolstelsel en dus minder risico op wateroverlast en minder vervuiling bij de riooloverstorten. Het past bij de gedachte van duurzaamheid en die van participatie. De gemeente kan in buurten met een gemengd rioolstelsel bepalen dat bij een woning of bedrijf de bodem en de tuin geschikt zijn om op eigen perceel af te koppelen, door lozing op een sloot of infiltratie in de bodem. Kleinschalig afkoppelen van verhard oppervlak van gemengde rioolstelsels, mede ondersteund door particuliere inzet, is een krachtig middel om de waterverontreiniging door overstorten terug te dringen en om wateroverlast door overbelasting van het rioolstelsel te voorkomen.

Binnen het vermogensbeheer van de rioolgelden is in het GRP 2013-2016 een koerswijziging ingezet, die in dit nieuwe GRP wordt voortgezet. Voor 2013 werden de lasten ver in de tijd uitgesmeerd met rente. Om de lastendruk voor toekomstige generaties te beperken is eind 2012 gekozen om investeringen sneller af te boeken vanuit gespaarde middelen in de voorziening. Dit leidt tot een iets hogere rioolheffing voor de huidige generatie maar een aanzienlijk lagere heffing voor toekomstige generaties. De hoogte van de voorziening/reserve wordt beperkt tot circa een € 250.000, voldoende om calamiteiten te kunnen opvangen. Op deze wijze ontstaat een duurzaam financieringssysteem voor de rioleringszorg.

Samenvatting

De financiële middelen, die nodig zijn om alle taken van het rioleringsbeheer te kunnen uitvoeren, worden opgebracht door de bewoners en bedrijven van Haaksbergen met een 100% kostendekkende rioolheffing. In 2016 bedraagt de hoogte van deze heffing € 348 per aansluiting voor de meeste huishoudens en bedrijven. Voor huishoudens die weinig afvalwater lozen en voor bedrijven met grotere lozingen zijn de tarieven anders. Voor de planperiode van dit GRP is dit tarief € 351. Dit tarief is op prijspeil 2017, dat in de praktijk jaarlijks nog moeten worden verhoogd met de werkelijk opgetreden inflatie.

Uit de GRP-workshop (zie blz. 4) is gebleken, dat het rechtvaardig lijkt om te zoeken naar een andere vormgeving van de rioolheffing. Nu is de heffing nog gebaseerd op de gebruiker betaalt. Een goede verdeling over de principes de gebruiker betaalt en de veroorzaker betaalt lijkt rechtvaardiger. Dit gaan we in 2017 nader onderzoeken.

In het Twents waternet verband hebben we begin 2016 een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke optimalisatie van de tarieven van de rioolheffing. Dit bracht aan het licht, dat de Twentse tarieven waarschijnlijk nog flink gaan stijgen ten opzichte van de huidige tarieven. Door het optimaliseren van de financieringssystematiek is nog enige optimalisatie mogelijk. Voor Haaksbergen geldt dat niet. Wij hebben met het GRP 2013-2016 de slag naar optimale financiering al ingezet. Daarmee hebben we de grootste prijsstijgingen al afgevlakt. Met de insteek van dit GRP is de afvlakking van de tariefstelling nog verder doorgezet vooral door het ingezette risicogestuurd beheer en de besparing op materiaalkosten.

De keuzes die we met dit GRP maken zijn:

- 1.1. de looptijd van het GRP is 4 jaar en het volgt het GRP 2013-2016 op,
- 1.2. uitgaan van 100% kostendekking met een bijbehorende rioolheffing van € 351 per jaar voor een gemiddeld huishouden gedurende de looptijd van dit GRP (prijspeil 2017, exclusief inflatiecorrectie),
- 1.3. overgaan van cyclisch vervangen naar risicogestuurd beheer (met als onderlegger het Basis Kwaliteitsplan Riolering (BKP)),
- 1.4. de verbeteringsmaatregelen zoals voorgesteld in het Basis RioleringsPlan (BRP) in het voorgestelde tijdspad uit te voeren,
- 1.5. daar waar mogelijk de praktijk -relining met kleinschalig afkoppelen en oppervlakkig afvoeren- voortzetten,
- 1.6. In 2017 stellen we een afkoppelverordening op,
- 1.7.
 - a. de rioolheffing in 2017 vooralsnog niet te belasten met de extra kosten voor kwijtschelding in 2017,
 - b. de omvorming van een gebruikersheffing naar een gecombineerde eigenaren- en gebruikersheffing niet in te voeren per 1 januari 2017,
 - c. bij de begrotingsbehandeling 2017 te komen met voorstellen om de ongedekte kosten van € 3 voor een gemiddeld huishouden, in totaal een bedrag van € 36.000, die voortvloeien uit het saldo van a. en b. eenmalig te dekken in 2017,
- 1.8. voor behandeling van de Kadernota 2018 nader onderzoek te doen naar de financieringssystematiek van de rioolheffing op basis van de beleidsuitgangspunten van het vast te stellen GRP 2017-2020,
- 1.9. binnen het nieuwe GRP budget op te nemen voor 0,6 fte extra, en de invulling hiervan te realiseren binnen de bestaande formatie door een herschikking van uren door te voeren

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	i
Leeswijzer	ii
Samenvatting	iii
Inhoudsopgave.....	v
Inleiding tot het nieuwe GRP 1	1
1.1 – Kerngedachte.....	1
1.2 – Wettelijke basis.....	2
1.3 – Geldigheidsduur.....	3
1.4 – Totstandkomingsproces.....	4
1.5 – Documenten bij dit GRP	6
1.6 – Terugblik op het vorige GRP.....	7
Beleid voor de zorgplichten: afvalwater, grondwater en hemelwater 2.....	8
2.1 – Afvalwaterbeleid.....	8
2.2 – Grondwaterbeleid.....	16
2.3 – Hemelwaterbeleid.....	19
Rioleringsvoorzieningen 3.....	25
3.1 – Overzicht van de voorzieningen die onder dit GRP vallen.....	25
3.2 – Huis en bedrijfsaansluitingen.....	26
3.3 – Kolken en lijngoten.....	26
3.4 – Vrijverval riolen.....	26
3.5 – Gemalen en persleidingen.....	27
3.6 – Riolerings buitengebied.....	28
3.7 – Riooloverstorten en hemelwateruitlaten.....	29
3.8 – Overige voorzieningen.....	29
Rioleringsbeheer 4.....	30
4.1 – Meldingen van burgers en bedrijven.....	30
4.2 – Spelregels bij verstoppingen.....	30
4.3 – Communicatie en bewustwording.....	30
4.4 – Samenwerking binnen de gemeente.....	30
4.5 – Samenwerking met de waterbeheerders.....	31
4.6 – Samenwerking in de Regio.....	33
4.7 – Leren vanuit de landelijke benchmark.....	33
4.8 – Beschouwing van de personele omvang.....	33
4.9 – Hydraulische berekeningen.....	35

Inhoudsopgave

4.10 – Monitoring van het functioneren.....	36
4.11 – Riolering en calamiteiten.	37
4.12 – Gevolgen voor het milieu.	37
4.13 – Van cyclische vervanging naar risico gestuurd beheer.	38
4.14 – Duurzaamheid	39
Activiteiten en uitgaven voor de riolering 5.....	41
5.1 – Exploitatie.....	41
5.1.1 – Kostentoerekening aan de rioleringszorg.	41
5.1.2 – Gemengde activiteiten.....	42
5.1.3 – Onderzoek en planvorming	43
5.1.4 – Overzicht van de exploitatiekosten per jaar.	43
5.2 – Investeringsprojecten in de planperiode 2017-2020.....	44
5.3 – Globale ramingen van uitgaven op lange termijn.	45
Vermogensbeheer 6	47
6.1 – Noodzaak en vormgeving van de egalisatievoorziening voor de heffing.	47
6.2 – Egalisatievoorziening in de gemeente Haaksbergen.	48
6.3 – Keuze ten behoeve van het vermogensbeheer.....	48
Vormgeving van de rioolheffing 7.....	50
7.1 – Wettelijke basis.....	50
7.2 – Huidige vormgeving van de rioolheffing in Haaksbergen.	52
7.3 – Alternatieve vormgeving van de rioolheffing.	52
Berekening van de rioolheffing 8	53
8.1 – De berekening.	53
8.2 – rioolheffing in perspectief.....	55

Inleiding tot het nieuwe GRP

Dit inleidende hoofdstuk gaat in op de kerngedachte van het GRP, de wettelijke basis en de gevolgde procedure om tot het plan te komen, inclusief een evaluatie van het vorige GRP.

1.1 – Kerngedachte.

Het belangrijkste doel van riolering is om bij te dragen aan de volksgezondheid. Zonder afvoer van afvalwater uit de directe leefomgeving, bestaat in dichtbevolkte gebieden een reëel gevaar voor epidemieën. De volksgezondheid in een stad is waarschijnlijk het meest gediend met goede voedselveiligheid, een goede eerstelijns gezondheidszorg en een goed functionerende waterketen.

Daarnaast is riolering van belang voor de bewoonbaarheid van de leefomgeving in de zin van droge voeten en voor bescherming van het milieu.

Riolering is vooralsnog onmisbaar in stedelijk gebied. De aanleg en het beheer ervan is een kostbare aangelegenheid. Reden genoeg om als gemeente een rioleringsplan te willen hebben waarin staat aangegeven:

- welk beleid de gemeente voert voor de zorgplichten riolering,
- wat de gemeente aan rioleringsvoorzieningen heeft,
- hoe deze worden beheerd, inclusief beleid voor personeel en middelen,
- welke voorzieningen aan vervanging of renovatie toe zijn, uitbesteding,
- welke verbeteringen nog nodig zijn, onder meer voor wateroverlast en milieu,
- hoeveel dat alles kost en
- hoe deze kosten op de burgers en bedrijven worden verhaald.

Dit is de kerngedachte van het gemeentelijk rioleringsplan ofwel het GRP.

Het rioleringsbeleid van de gemeente wordt door het GRP transparant gemaakt. In het GRP wordt niet alleen gekeken naar het afvalwater, maar ook naar hemelwater en grondwater. Dit wordt wel eens aangeduid met de term verbreed. Dan noemt men vaak het plan vGRP (verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan). In de wet heet het echter nog gewoon GRP, vandaar dat deze term wordt gehanteerd. Van belang is dat de lezer inziet, dat het gaat om rioleringszorg in brede zin van het woord en dus meer omvat dan enkel de rioolbuizen.

1.2 – Wettelijke basis.

De wettelijke basis voor het GRP wordt gevormd door artikel 4.22 van de Wet milieubeheer.

Artikel 4.22 Wet milieubeheer:

1. De gemeenteraad stelt telkens voor een daarbij vast te stellen periode een gemeentelijk rioleringsplan vast.
2. Het plan bevat ten minste:
 - a. een overzicht van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater als bedoeld in artikel 10.33, alsmede de inzameling en verdere verwerking van afvloeiend hemelwater als bedoeld in artikel 3.5 van de Waterwet, en maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, als bedoeld in artikel 3.6 van laatstgenoemde wet en een aanduiding van het tijdstip waarop die voorzieningen naar verwachting aan vervanging toe zijn;
 - b. een overzicht van de in de door het plan bestreken periode aan te leggen of te vervangen voorzieningen als bedoeld onder a ;
 - c. een overzicht van de wijze waarop de voorzieningen, bedoeld onder a en b , worden of zullen worden beheerd;
 - d. de gevolgen voor het milieu van de aanwezige voorzieningen als bedoeld onder a, en van de in het plan aangekondigde activiteiten;
 - e. een overzicht van de financiële gevolgen van de in het plan aangekondigde activiteiten.
3. Indien in de gemeente een gemeentelijk milieubeleidsplan geldt, houdt de gemeenteraad met dat plan rekening bij de vaststelling van een gemeentelijk rioleringsplan.
4. Onze Minister kan, in overeenstemming met Onze Minister van Verkeer en Waterstaat, aan gemeenten de plicht opleggen tot prestatievergelijking ten aanzien van de uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 10.33, alsmede de taken, bedoeld in de artikelen 3.5 en 3.6 van de Waterwet. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de frequentie, inhoud en omvang van de prestatievergelijking.

Tijdens de looptijd van dit GRP wordt waarschijnlijk de nieuwe Omgevingswet van kracht. Het GRP wordt dan facultatief. Het is dan aan de gemeente om te bepalen of ze het GRP zinvol vindt of dat een visie, een programma en een berekening van de rioolheffing voldoende zijn. Overigens zijn die 3 elementen ook prominent aanwezig in het GRP 2013-2016.

1.3 – Geldigheidsduur.

De gemeente is vrij om de geldigheidsduur van het GRP te kiezen. Gezien het belang van goed functionerende riolering en gezien de grote financiële bedragen die ermee gemoeid zijn, is het verstandig met enige regelmaat (4 à 7 jaar) een nieuw GRP op te stellen en te bespreken met de gemeenteraad.

Lange plantermijnen (10 à 20 jaar) zijn onverstandig omdat tussentijds belangrijke wijzigingen kunnen optreden, zoals:

- Wijzigingen in de sfeer van nieuwe wetgeving of (Europees) beleid.
- Het beschikbaar komen van nieuwe inspectieresultaten die een ander beeld geven van noodzakelijke reparaties en vernieuwingen.
- Opedane ervaring op diverse vlakken.
- Afwijkingen bij de inkomsten, de uitgaven of het vermogensbeheer, waardoor het financiële plaatje anders wordt.

Na een aantal jaren ontstaat zodoende behoefte aan bijsturing. Voor het onderhavige GRP is gekozen voor de planperiode 2017 – 2020, dus een looptijd van vier jaren. Hierbij speelt mee dat 2020 een belangrijk jaar is volgens het Bestuursakkoord Water.

Bestuursakkoord Water:

In het Bestuursakkoord Water uit 2011 hebben het Rijk, VNG, UvW en IPO doelen ten aanzien van het watersysteem en de (afval)waterketen vastgelegd. Het Bestuursakkoord Water heeft invloed op de uitvoering van onze gemeentelijke watertaken. Mede daarom wordt de planperiode van dit GRP afgestemd op het Bestuursakkoord Water. Er is commitment om de doelen van het Bestuursakkoord Water in 2020 te halen. Het jaar 2020 is een jaar van heroriëntatie. Mochten regio's of partijen ernstig achterblijven, dan is afgesproken dat interbestuurlijk toezicht door de provincie in beeld komt.

Bij de laatste tussentijdse rapportage voor het Bestuursakkoord Water bleek, dat Twente op de goede weg is om in 2020 aan de gestelde doelen te voldoen.

1.4 – Totstandkomingsproces.

De Wet milieubeheer geeft in artikel 4.23 de kaders voor betrokkenheid van bestuursorganen bij het opstellen van het GRP.

Artikel 4.23 Wet milieubeheer:

- 1 Het gemeentelijke rioleringsplan wordt voorbereid door burgemeester en wethouders. Zij betrekken bij de voorbereiding van het plan in elk geval:
 - a. gedeputeerde staten,
 - b. de beheerders van de zuiveringstechnische werken waarnaar het ingezamelde afvalwater wordt getransporteerd, en
 - c. de beheerders van de oppervlaktewateren waarop het ingezamelde water wordt geloosd.
- 2 Zodra het plan is vastgesteld, doen burgemeester en wethouders hiervan mededeling door toezending van het plan aan de in het eerste lid, onder a tot en met c, genoemde instanties, en Onze Minister.
- 3 Burgemeester en wethouders maken de vaststelling bekend in één of meer dag- of nieuwsbladen die in de gemeente verspreid worden. Hierbij geven zij aan op welke wijze kennis kan worden gekregen van de inhoud van het plan.

Het GRP is opgesteld in de loop van 2016.

Belangrijke momenten waren onder meer:

- De GRP startbijeenkomst op 25 januari 2016.
- De GRP workshop op 9 maart 2016. Zie bijgaand kader met een beknopte weergave van enkele punten die uit de workshop naar voren kwamen.

De waterschappen Vechtstromen en Rijn en IJssel zijn het gehele traject betrokken geweest en hebben bijgedragen aan de inhoud van het GRP.

Provincie Overijssel is beperkt betrokken geweest bij het opstellen van dit GRP.

De rol van de provincie voor een GRP is momenteel kleiner dan voorheen.

Het concept GRP van 4 juni 2016 is toegezonden aan:

- waterschap Vechtstromen
- waterschap Rijn en IJssel
- Woningcorporatie Domijn
- Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)

Waterschap Vechtstromen heeft actief bijgedragen aan de randvoorwaarden voor het opzetten van het Basis RioleringsPlan (BRP). Ook heeft zij nog enige basisgegevens kunnen aanreiken.

Verder probeert het waterschap het begrip klimaatadaptatie breder te trekken door dit iedere keer te hernoemen als KAS (Klimaat Actieve Stad). Voor het waterschap is klimaatadaptatie daar slechts een onderdeel van. Ook wij streven een KAS na. Dit geven we vorm door een integrale (gemeentebrede) benadering van de vraagstukken die op ons af komen. Daarmee is voor ons de term klimaatadaptatie niet zo smal gedefinieerd als voor het waterschap.

Workshop GRP Haaksbergen 9 maart 2016

Tijdens deze workshop is met diverse collega's van de gemeente, het waterschap, de woningcorporatie en het regionale belastingkantoor afgetast op welke punten het beleid van de rioleringszorg raakt aan andere vakgebieden. Er is een verslag van deze dag.

De volgende punten zijn nadrukkelijk aan de orde geweest en hebben geleid tot discussie over het beleid in dit nieuwe GRP:

- **Klimaatadaptatie:** de verandering van het klimaat leidt tot meer droogte, hittestress en extreme buien. Meer ruimte voor water is het antwoord. Hemelwater moet zoveel mogelijk infiltreren op de plek waar het valt. Extreme buien moeten hun weg over straat vinden naar laaggelegen groenstroken.
- **Burgerparticipatie:** burgers kunnen een belangrijke bijdrage leveren door hun tuin niet te verstenen, maar het hemelwater te laten infiltreren op hun eigen perceel. Deze gedachte verdient ondersteuning door communicatie, bewustwording en wellicht ook subsidie of korting op de rioolheffing.
- **Risicogestuurd beheer:** oude riolen hoeven niet vanzelfsprekend na 60 jaar te worden vervangen, maar kunnen dikwijls veel langer meegaan, eventueel ondersteund door reparaties. Het past daarbij om iets meer veroudering toe te staan bij riolen in woonstraten die geen groot achterliggend gebied hebben, terwijl grote riolen of riolen onder belangrijke wegen wel tiptop in orde moeten zijn.
- **Lastenverdeling over de generaties:** investeringen voor renovatie van onderdelen van het rioolstelsel werden tot nu toe afbetaald door de generatie die er het profijt van heeft, zeg maar onze kinderen. Maar zij betalen dan voor de keuzes die wij maken en bovendien verhoogd met rente. Door nu hogere rioolheffing te accepteren, kunnen wij de verantwoordelijkheid nemen voor de maatregelen die wij nu uitvoeren en het stelsel vrij van schulden overdragen aan de volgende generatie.
- **Vormgeving van de rioolheffing:** de rioolheffing in gemeente Haaksbergen wordt opgelegd aan de gebruiker van een perceel. Dit is een uitwerking van het principe "de gebruiker betaalt". Maar de meeste kosten voor de riolering zijn vaste kosten en hangen meer samen met de uitgestrektheid van het stelsel en met de maatvoering ten behoeve van hemelwater. Het principe "de kostenveroorzaker betaalt" leidt tot de wens de rioolheffing anders vorm te geven.

Woningcorporatie Domijn en het gemeentelijk belastingkantoor Twente (GBT) hebben de volgende opmerkingen geplaatst:

- Domijn vraagt aandacht voor de consequenties van een eigenarenheffing. Ze vraagt om mee te mogen denken bij het onderzoek naar een andere vormgeving van de rioolheffing.
- Het GBT geeft aan dat ze graag aansluit bij het onderzoek naar een andere vormgeving van de rioolheffing. Zij kan veel expertise over heffingen inbrengen. Ook heeft ze ervaring met andere Twentse gemeenten die hebben nagedacht over een andere vormgeving van de rioolheffing.

Mede naar aanleiding van bovenstaande betrekken we alle ons bekende stakeholders bij het onderzoek naar de vormgeving van de rioolheffing. En daar horen zeker Domijn en GBT bij.

1.5 – Documenten bij dit GRP

De tekst van het GRP is bewust compact gehouden om de leesbaarheid te bevorderen. Lezers die meer achtergrondinformatie wensen, kunnen dit vinden in de documenten die staan vermeld in bijgaand overzicht. Eerst worden enkele relevante landelijke documenten genoemd, daarna documenten die specifiek zijn voor de situatie in gemeente Haaksbergen.

Documenten bij dit GRP.

Documenten met algemene achtergrondinformatie bij het GRP.

Deze zijn de moeite waard voor wie meer wil weten van rioleringsbeheer, recente landelijke ontwikkelingen en mogelijke beleidskeuzes.

1. RIONED leidraad riolering.
2. Commissie BBV en RIONED – brochure over investeringen, rente en BTW.
3. Commissie BBV – notitie riolering, versie 2014.
4. Bestuursakkoord water.

Documenten met locatie-specifiek basismateriaal voor het onderhavige GRP.

Enkele zijn toegevoegd als bijlage. De andere documenten zijn aanwezig bij de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling van de gemeente.

1. Basisrioleringsplan Haaksbergen 2016. (bijlage 4)
2. Basiskwaliteitsplan riolering met Rasmariant analyse 2016.(bijlage 5)
3. Benchmark rapportage 2013 – Stichting RIONED.
4. Verslag van de GRP workshop van 9 maart 2016.

1.6 – Terugblik op het vorige GRP.

Voorafgaand aan dit GRP was er het vorige GRP met ongeveer dezelfde doelstelling. In bijgaand kader een feitelijke terugblik op enkele punten van het vorige GRP.

Evaluatie GRP Haaksbergen 2013 – 2016, “Klaar voor de toekomst”.

- De planperiode van het vorige GRP betrof 2013 – 2016.
- Het was een verbreed GRP, dus met beleid voor grond- en hemelwater.
- In dit GRP werd als nieuw beleid ingezet oude riolen minder vanzelfsprekend te vervangen en vaker te repareren en te relinen. Voorbeelden hiervan zijn de relining van de riolering in de Blankenburg en de Kortenaerstraat.
- Er werd ingezet op kleinschalig afkoppelen in plaats van kostbare grootschalige systemen. Dit hebben we zoveel mogelijk ingebracht bij de nieuwe woningbouw ontwikkelingen binnen de gemeente, zoals het Meuke en de Greune Linde.
Hierbij moet worden opgemerkt, dat het voor veel ontwerpende partijen nog steeds lastig is om los te komen van traditionele oplossingen.
- Voor uitvoerende werkzaamheden werd gekozen voor een lager uurtarief dan gebruikelijk in de gemeentelijke organisatie. Het ging om een eerlijker vergelijk met marktpartijen. Tijdens de planperiode is dit punt geregeld punt van discussie geweest. Dit leidde af en toe tot spraakverwarring over kosten horend bij het rioolbeheer.
- De kosten voor kwijtschelding zouden volgens het GRP 2013-2016 niet langer worden verdisconteerd in de heffing zelf maar ten laste van het armoedebeleid gebracht worden. Vanaf de kadernota 2017 is dit voor een groot deel gerealiseerd. (€ 36.000,- ‘bleef achter’ in het GRP)
- Belangrijk in het GRP 2013-2016 is de koers om de lasten van investeringen niet door te schuiven naar toekomstige generaties. Het beleid is sinds 2013 gericht op het zoveel mogelijk direct afschrijven van investeringen. Onder het beleid van voor 2013 zou de boekwaarde verder zijn gestegen, terwijl het huidige beleid is gericht op afname hiervan. De boekwaarde bedraagt per 1 jan. 2016 € 11,1 miljoen en is ongeveer hetzelfde gebleven als de € 11,0 miljoen van 1 jan 2012.
- De rioolheffing moest worden verhoogd van € 230 in 2012 tot € 360 vanaf 2015, jaarlijks nog te verhogen met de opgetreden inflatie. De inflatie van 2012 tot 2016 is 4,8% geweest. Het tarief zou dan € 377 moeten bedragen in 2016. In werkelijkheid is het tarief in 2016 € 348. Tussentijds is deze keuze voor minder verhoging onder andere ingegeven door het realiseren van bezuinigingen, toepassen van alternatieve materialen en gunstige aanbestedingen.
- Het GRP 2013 – 2016 is in 2014 onderworpen geweest aan een onderzoek van de rekenkamer commissie gemeente Haaksbergen. De commissie heeft zijn verslag gedaan in het rapport “Goedkoop is duurkoop? Analyse tarieven riolering gemeente Haaksbergen”. De algemene conclusie van het rapport, dat de Haaksbergse tarieven hoog zijn, maar realistisch.
- In 2015 heeft een tussentijdse evaluatie van het GRP plaatsgevonden. Deze was bedoeld om te checken of de beleidswijzigingen uit het GRP worden vertaald tot daden in de praktijk. De conclusie was, dat er nog flink wat werk te verzetten was.
- Tijdens de planperiode is gedurende de tweede helft van 2014 een bestedingenstop afgeroepen. Uitstel van werkzaamheden leverde een achterstand in het werk op. Door de al geconstateerde krappe bezetting van de huidige formatie is het heel moeilijk gebleken om die achterstand weer in te halen. Om het risicogestuurde beheer voldoende voortvarend aan te kunnen pakken zal een beperkte uitbreiding van uren nodig zijn (0,6fte).
- In de looptijd van het GRP 2013-2016 zijn een drietal grotere rioleringswerken uitgevoerd:
 - vergroting van capaciteit van het transport riool naar de zuivering
 - aanleg van het transportriool in de Wissinkbrinkweg en langs de Noordsingel
 - regenwaterradiaal in de Twijnerstraat
- Het concreet geformuleerde hemelwaterbeleid bood de organisatie houvast bij het overleg met externen over dat beleid.

Beleid voor de zorgplichten: afvalwater, grondwater en hemelwater

2

In dit hoofdstuk beschrijven we het beleid voor de rioleringszorg. In drie paragrafen wordt concreet beleid geformuleerd voor de drie gemeentelijke zorgplichten voor de riolering:

- Afvalwater.
- Grondwater.
- Hemelwater.

Waar is de Wet gemeentelijke watertaken gebleven?

De Wet (verankering en bekostiging) gemeentelijke watertaken trad op 1 januari 2008 in werking. Deze wet benoemde de gemeentelijke zorgplichten op gebied van afvalwater, hemelwater en grondwaterstand. Verder werd de rioolheffing mogelijk gemaakt als belasting in plaats van retributie. Tot slot werd in de toelichting veel gezegd over de verhouding tussen gemeente en waterschap. Voor het GRP een essentiële wet! Het was echter een wijzigingswet, dus geen blijvende zelfstandige wet. Het betrof een aantal samenhangende wijzigingen aan de Wet milieubeheer, de Wet op de waterhuishouding en de Gemeentewet. Enige tijd later is de Wet op de waterhuishouding, met andere wetten, opgegaan in de nieuwe Waterwet. De voor het GRP belangrijke wetsteksten staan nu dus in de Wet milieubeheer, de Waterwet en de Gemeentewet. De Wet gemeentelijke watertaken is dus minder zichtbaar, maar onverminderd relevant. Komende jaren wordt een deel hiervan opgenomen in de nieuwe Omgevingswet.

2.1 – Afvalwaterbeleid.

In deze paragraaf wordt de gemeentelijke zorgplicht inzake afvalwater uitgewerkt. Bij deze zorgplicht gaat het erom dat het afvalwater wordt ingezameld zodat het geen gevaar vormt voor de volksgezondheid.

Kort gezegd: de taak van de gemeente voor afvalwater is om dit in te zamelen en te transporteren of toe te zien op een goed alternatief.

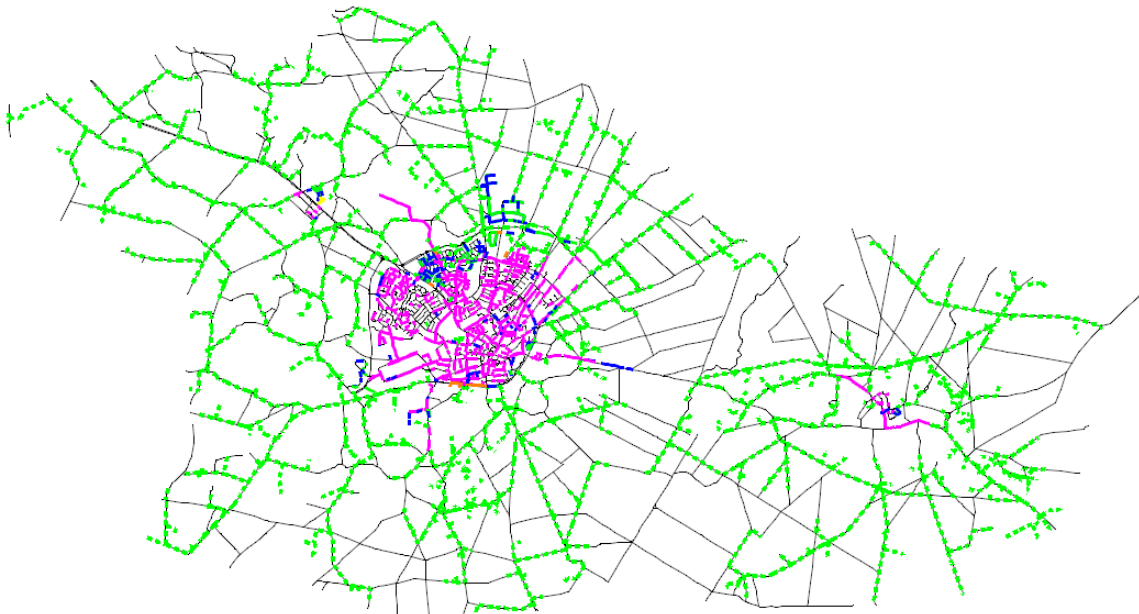
De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht voor afvalwater staat verwoord in artikel 10.33 van de Wet milieubeheer.

Artikel 10.33 Wet milieubeheer:

1. De gemeenteraad of burgemeester en wethouders dragen zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen, door middel van een openbaar vuilwaterriool naar een inrichting als bedoeld in artikel 3.4 van de Waterwet.
2. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een inrichting als bedoeld in het eerste lid kunnen afzonderlijke systemen of andere passende systemen in beheer bij een gemeente, waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, indien met die systemen blijkens het gemeentelijk rioleringsplan eenzelfde graad van bescherming van het milieu wordt bereikt.
3. Op verzoek van burgemeester en wethouders kunnen gedeputeerde staten in het belang van de bescherming van het milieu ontheffing verlenen van de verplichting, bedoeld in het eerste lid, voor:
 - a. een gedeelte van het grondgebied van een gemeente, dat gelegen is buiten de bebouwde kom, en
 - b. een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van minder dan 2000 inwonerequivalenten wordt geloosd.
4. De ontheffing bedoeld in het derde lid kan, indien de ontwikkelingen in het gebied waarvoor de ontheffing is verleend daartoe aanleiding geven, door gedeputeerde staten worden ingetrokken. Bij de intrekking wordt aangegeven binnen welke termijn in inzameling en transport van stedelijk afvalwater wordt voorzien.

Inzameling van afvalwater in gemeente Haaksbergen.

In gemeente Haaksbergen wordt vrijwel al het vrijkomende afvalwater van woningen en bedrijven ingezameld en getransporteerd naar overnamepunten van de waterschappen Rijn en IJssel en Vechtstromen. Onderstaand kaartje geeft een overzicht van het systeem. Daarnaast zijn er enkele individuele systemen.

complete rioelstelsel van Haaksbergen

Beleid van gemeente Haaksbergen voor de afvalwaterzorgplicht.

- Gemeente Haaksbergen voert als beleid om te voldoen aan de inzamelplicht van het huishoudelijke afvalwater. Daarnaast probeert de gemeente zoveel mogelijk te voldoen aan wensen van bedrijven om het (eventueel voorgezuiverde) bedrijfsafvalwater in te zamelen met de riolering. In totaal wordt circa 99% van het ontstane afvalwater ingezameld en getransporteerd naar de zuivering.
- Het doel van de zorgplicht voor afvalwater is het bevorderen van de volksgezondheid. Hieraan wordt de functionele eis gekoppeld dat het systeem in principe altijd hoort te functioneren. In de praktijk blijkt dat ook het geval te zijn. Storingen zijn zeldzaam.
- Binnen de perceelgrenzen is de lozer zelf verantwoordelijk voor de inzameling en het transport van het afvalwater. Ook is de lozer verantwoordelijk voor het lozingsgedrag. Het doorspoelen van bijvoorbeeld vet, etensresten, natte billendoekjes, luiers en doeken is verboden. Het kan, naast verstopping in het gebouw, leiden tot een verstopping in de aansluitleiding in het openbare gebied. Kosten voor herstel kunnen bij de lozer in rekening worden gebracht.
- De gemeente draagt zorg voor het inzamelen van het stedelijk afvalwater dat vrijkomt binnen zijn grondgebied en voor het transporteren naar overnamepunten die zijn overeengekomen met het waterschap. Het waterschap is verantwoordelijk voor het verdere transport van het afvalwater en voor zuivering op de RWZI. Voor een goede en effectieve invulling van deze verantwoordelijkheden vindt onderlinge afstemming over het overnamepunt plaats.
- De gemeente is bevoegd gezag voor lozingen op de riolering en kan conform de Lozingenbesluiten (zie volgend kader) eisen stellen aan de hoeveelheid en samenstelling. Deze eisen hebben tot doel het functioneren van de riolering en zuivering en de bescherming van het oppervlaktewater te waarborgen.
- De lozer is verantwoordelijk voor de goede werking van en het onderhoud aan zijn eventueel aanwezige IBA. In geval van lozing op de bodem is de gemeente bevoegd gezag, terwijl bij lozing op oppervlaktewater het waterschap bevoegd gezag is. Het gaat hier om de Lozingenbesluiten.
- Vanaf de jaren '80 van de vorige eeuw is riolering aangelegd in het buitengebied. Het grootste deel van de drukriolering in gemeente Haaksbergen is rond de jaren 1984 en 2004 aangelegd.
 - Leidend motief was de ontoelaatbaarheid van een vrijwel ongezuiverde lozing. Daarnaast speelde het comfort van de rioolaansluiting een rol in de besluitvorming, evenals de dalende prijs voor aanleg van drukriolering.
 - Tot voor kort was de provincie bevoegd gezag voor het verlenen van ontheffing voor de zorgplicht voor riolering in het buitengebied voor percelen waar de aanleg onevenredig duur wordt. Die taak van de provincie komt te vervallen met de nieuwe Omgevingswet. De gemeente krijgt de bevoegdheid om eigen afwegingen te maken.
 - In de praktijk blijkt drukriolering nogal kostbaar te zijn. Denk aan de kosten van energie, storingen, reparaties, vervanging en uitbreidingen. Het is daarom de vraag of het systeem in zijn volle omvang in stand wordt gehouden als het toe is aan grootschalige vervanging of dat er alternatieven komen.
- Gemeente Haaksbergen streeft op lange termijn naar een duurzame oplossing met kringloopsluiting en hergebruik van waardevolle stoffen. Experimenten met nieuwe sanitatie concepten worden gevolgd via de landelijke en regionale samenwerking in de afvalwaterketen.

Regelgeving voor het mogen lozen en het hebben van een aansluiting op de riolering.

Relevante wetgeving bij het lozen op de riolering en het hebben van een aansluiting op de riolering valt uiteen in twee gedeelten:

- Het lozen op de riolering valt onder de milieuwetgeving. Het gaat dan met name om de Lozingenbesluiten. In bijgaand kader staan essenties van dit beleid samengevat.
- De aansluiting op de riolering en de daarbij behorende technische eisen vallen onder de bouwwetgeving. Het gaat dan met name om het Bouwbesluit 2012. Zie bijgaand kader met de regels voor een nieuwe aansluiting op de riolering.

Lozingen op de riolering.

Lozingen op de riolering vallen onder de milieuwetgeving:

- Lozingen vanuit bedrijven (Wm – inrichtingen) vallen onder het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer veelal aangeduid als het Activiteitenbesluit. De activiteiten zijn opgedeeld in diverse categorieën.
 - In artikel 3.4 staan de zogenaamde afstandscriteria. Lozen van huishoudelijk afvalwater of daarop gelijkend bedrijfsafvalwater in de bodem of op oppervlaktewater is alleen toegestaan als de riolering verder weg ligt dan:
 - 40 m bij lozingen tot en met 10 i.e.
 - 100 m bij lozingen van 11 tot 25 i.e.
 - 600 m bij lozingen van 25 tot 50 i.e.
 - 1500 m bij lozingen van 50 tot 100 i.e.
 - 3000 m bij lozingen van 100 tot 2000 i.e.
 - Het bevoegd gezag kan lozen toch toestaan met een maatwerkvoorschrift.
- Lozingen door particuliere huishoudens vallen onder het Besluit lozing afvalwater huishoudens
 - In artikel 7 staat dat lozen niet is toegestaan als riolering aanwezig is op minder dan 40 m vanaf het perceel.
- Overige lozingen vallen onder het Besluit lozen buiten inrichtingen (Blbi). Hierin is ondermeer geregeld dat hemelwaterlozingen zijn toegestaan mits de zorgplicht in acht wordt genomen. In bijzondere gevallen kan de waterbeheerder maatwerkvoorschriften oplegen.
- Steeds geldt het zorgplichtbeginsel voor afvalwaterlozingen:
 - Het voorkomen of beperken van bodemverontreiniging;
 - Het voorkomen of beperken van oppervlaktewaterverontreiniging;
 - Het beschermen van de doelmatige werking van de voorzieningen voor afvalwaterbeheer, zoals de riolering en de zuivering;
 - Het voorkomen van het ontstaan van afvalwater;
 - Doelmatig afvalwaterbeheer;
 - Geen lozingen zoals olie in het riool;
 - Geen afvalwater lozen in het hemelwaterriool.
- Steeds geldt de voorkeursvolgorde uit Wm. art. 10.29a:
 - Het ontstaan van afvalwater wordt voorkomen of beperkt;
 - Verontreiniging van afvalwater wordt voorkomen of beperkt;
 - Afvalwaterstromen gescheiden houden, behalve als het niet uitmaakt;
 - Huishoudelijk afvalwater en hetgeen daarop lijkt inzamelen en transporteren naar RWZI;
 - Ander afvalwater, zo nodig na retentie of zuivering, eerst hergebruiken, anders lokaal lozen en als laatste optie naar de RWZI transporteren. Dit gaat zowel over relatief schoon afvalwater zoals afstromend hemelwater alsook over bedrijfsafvalwater dat niet overeenkomt met huishoudelijk afvalwater qua samenstelling en afbreekbaarheid.
- Voor de meeste lozingen is de gemeente het bevoegd gezag. Bij lozing op oppervlaktewater is de waterbeheerder bevoegd gezag.
- Bovenstaande punten zijn een selectie met verkorte weergave uit de relevante wetgeving. Getracht is in kort bestek de geest van de Wet te tonen inzake de zorgplicht voor afvalwater. Lees in voorkomende gevallen de originele teksten en bijbehorende toelichtingen!

Nieuwe aansluitingen op de riolering.

Voor nieuwe aansluitingen op de riolering hanteert gemeente Haaksbergen het volgende beleid:

- Aansluitregels voor de afvoervoorzieningen staan in het Bouwbesluit 2012. Deze regels vervangen wat vroeger vaak in de bouwverordening stond.
- Hoofregel is dat een bouwwerk zodanige voorzieningen voor de afvoer van huishoudelijk afvalwater moet hebben dat het water zonder nadelige gevolgen voor de volksgezondheid afgevoerd kan worden.
- Eisen voor een nieuwe aansluiting zijn onderdeel van de omgevingsvergunning voor een bouwwerk.
- Het Bouwbesluit 2012 verklaart onder meer de NEN3215 van toepassing die bij gebouwen een ontlastput voorschrijft in het hemelwatersysteem.
- De gemeente mag kosten in rekening brengen voor een nieuwe aansluiting op de riolering. Dit kan met een verordening en een beschikking, of met beleidsregels en een privaatrechtelijke overeenkomst. Gemeente Haaksbergen werkt met een overeenkomst.
- Het bedrag voor een nieuwe aansluiting mag een vast bedrag zijn of bijvoorbeeld een lager bedrag binnen de bebouwde kom en een hogere er buiten of op basis van een offerte voor de werkelijke kosten. In gemeente Haaksbergen is gekozen voor een forfaitair bedrag van € 1.500 voor woningen en € 2.000 voor bedrijven per aansluiting.
- Voor de aanvrager zijn er daarnaast de kosten voor de aansluitleiding op het eigen terrein.
- Voor lozingen groter dan 1 m³/dag, dus meer dan een normale huishoudelijke lozing, geldt dat de kosten die nodig zijn om het stelsel geschikt te maken voor deze grotere lozing in rekening worden gebracht bij de lozer. Denk hierbij aan een grotere leiding, rioolgemaal met dubbele pompen en extra elektronica. Dit geldt voor nieuwe lozingen en voor bestaande lozingen die worden uitgebreid.
- Hemelwater moet op de perceelsgrens op maaiveldniveau aan de gemeente worden aangeboden.
- Afvalwater moet op de perceelsgrens met een huisaansluiting op 70 cm beneden maaiveld aan de gemeente aangeboden worden.

Foutieve aansluitingen op de riolering.

Specifieke aandacht is nodig voor de zogenaamde foutieve aansluitingen. Zie bijgaand kader met nadere informatie. In gemeente Haaksbergen lijkt de problematiek met foutieve aansluitingen mee te vallen, behalve in het buitengebied.

In het buitengebied wordt al geruime tijd gelet op het niet mogen lozen van hemelwater.

Zodra we geconfronteerd worden met foutieve aansluitingen ondernemen we actie en wordt in samenspraak met de eigenaar de situatie gecorrigeerd.

Foutieve aansluitingen.

Bij gescheiden rioolstelsels liggen aparte buizen in de straat voor afvalwater en hemelwater. Het afvalwater wordt afgevoerd naar de zuivering en het hemelwater wordt geloosd op oppervlaktewater. Bij dit stelseltype bestaat het risico op foutieve aansluitingen.

Het kan op twee manieren fout gaan:

- Als er afvalwater wordt geloosd op het hemelwaterstelsel, dan vindt er een ongezuiverde lozing plaats, herkenbaar aan stank en grijs water bij het lozingspunt.
- Maar ook de lozing van hemelwater op het afvalwaterstelsel is een probleem omdat dit stelsel daar niet op is berekend en overbelast raakt.

Beide vormen van foutieve aansluitingen moeten daarom worden vermeden. De afgelopen jaren zijn meerdere technieken op de markt gekomen om foutieve aansluitingen op te sporen. Het is arbeidsintensief speurwerk. Medewerking van de eigenaar en eventuele gebruiker van een pand is veelal vereist. Dit is juridisch afdwingbaar. Juridische aanpak kan via het bouwspoor omdat de eigenaar van het perceel niet voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit 2012. Juridische aanpak kan ook via het milieuspoor omdat de lozer de milieuwetgeving overtreedt.

Per wijk met een gescheiden stelsel kan als volgt tewerk worden gegaan:

1. Eerst inschatten in overleg met de waterbeheerder en met de zuiveringsbeheerder hoe groot de problematiek is. Vervolgstappen alleen zetten als er een reëel probleem is, bijvoorbeeld grijs water bij de lozingspunten van het hemelwaterstelsel of een gemaal voor afvalwater dat duidelijk meer draait als er neerslag valt.
2. Onderzoeken welke opsporingstechniek in de gegeven omstandigheden het beste past.
3. Communicatietraject ingaan waarbij je de eigenaren of bewoners eerst aanspreekt op de ongewenstheid van foutieve aansluitingen en daarbij laat merken dat de gemeente desnoods met juridische middelen kan ingrijpen.
4. Het feitelijke opsporingsonderzoek.
5. Herstel van foutieve aansluitingen. Dit kan op kosten van de eigenaar (bouwspoor) of gebruiker (milieuspoor), maar de gemeente kan er ook voor kiezen om het te bekostigen vanuit de rioolgelden en het te zien als verbeteringsmaatregel voor de bestaande riolering.
6. Als een eigenaar of gebruiker niet wil meewerken, dan kan het juridische traject worden bewandeld.

Gemeente Haaksbergen wil foutieve aansluitingen in de toekomst zoveel mogelijk uitbannen, onder meer door zoveel mogelijk te kiezen voor bovengronds aanbod van hemelwater vanaf de kavel.

Lozing vanuit de riolering met overstorten.

Een bijzonder punt van aandacht vormen de lozingen vanuit de riolering via riooloverstorten en via hemelwaterlozingspunten. Zie bijgaande kaders met info over het wettelijke kader en over de problematiek van de riooloverstorten. In bijlage 4 (BRP) staan de overstorten vermeld. In gemeente Haaksbergen zijn in de afgelopen decennia maatregelen genomen om de knelpunten met de riooloverstorten op te lossen. Het gaat om bergbezinkvoorzieningen bij enkele

overstorten en om het afkoppelen van verhard oppervlak (zie de paragraaf over hemelwaterbeleid) op diverse plekken. Daarmee is de basisinspanning voltooid. Er zijn geen aanwijzingen dat de resterende overstorten een groot probleem vormen.

Ondanks dat we voldoen aan de basisinspanning blijft het afkoppelen van regenwater van het gemengde stelsel nuttig. Elke overstort minder (door hevige regenval) is milieuwinst.

Lozingen vanuit de riolering.

Lozingen vanuit de riolering vallen onder de milieuwetgeving. Het gaat om lozing van hemelwater en om overstorten.

- Deze lozingen vallen onder het Besluit lozen buiten inrichtingen (Blbi).
- Hierin is ondermeer geregeld dat hemelwaterlozingen zijn toegestaan mits de zorgplicht (zie de opsomming in het kader van lozingen op de riolering) in acht wordt genomen. In bijzondere gevallen kan de waterbeheerder maatwerkvoorschriften opleggen. Dit betekent dat hemelwater normaal gesproken mag worden geloosd zonder nadere voorzieningen.
- Riooloverstorten vallen ook onder het Blbi. Hiermee zijn de aparte vergunningen komen te vervallen. Het volstaat als in het GRP de overstorten worden vermeld.

Optimalisatie Afvalwatersysteem (OAS).

De kerngedachte is om de riolering en de RWZI te beschouwen als één samenhangend systeem. Beide deelsystemen moeten aan bepaalde eisen voldoen, maar soms is het beter deze in samenhang te bezien.

Naar aanleiding van de modernisering van de rioolwaterzuivering in Haaksbergen hebben het voormalige waterschap Regge en Dinkel gezocht naar een optimalisatie van het systeem zuiveringstelsel Haaksbergen. De uitkomst was, dat het het meest gunstig was om de capaciteit van de zuivering iets te vergroten en de toevoerleiding vanuit Haaksbergen een grotere capaciteit te geven. Met de grotere toevoer vanuit Haaksbergen en de aansluiting van Hengevelde op de zuivering kon het rendement van de zuivering geoptimaliseerd worden. De realisatie van de transportleiding door de Wissinkbrink was het sluitstuk van deze optimalisatieslag.

Riolverstorten.

Riolering is in de eerste plaats bedoeld voor inzameling en transport van afvalwater. In de vorige eeuw is de praktijk ontstaan dat overtollig hemelwater met dezelfde riolering wordt ingezameld en getransporteerd. Dit betreft het zogenoemde gemengde rioolstelsel. Het brengt in feite al het water waar je vanaf wilt naar de stadsrand. In de loop van de vorige eeuw werden aan de stadsranden zuiveringen gebouwd omdat de lozing vanuit de steden ontoelaatbaar werd voor de kwaliteit van het oppervlaktewater. De waterkwaliteit is daarna sterk verbeterd. De in dezelfde periode uitgevoerde sanering van bedrijfslozingen is ook van grote invloed geweest op de waterkwaliteit.

Het zuiveringsproces is gebaat bij een vrij constante aanvoer van afvalwater en niet bestand tegen de piek van al het hemelwater. Om die reden wordt er naast het echte afvalwater slechts een beperkte hoeveelheid extra water vanuit de riolering naar de zuivering geleid. Dit wordt de pompovercapaciteit genoemd. De rest wordt tijdelijk geborgen in de riolering. Dit wordt de berging genoemd. Maar bij zware buien of langdurige neerslag schiet deze bergingscapaciteit tekort en raakt het stelsel geheel gevuld. Om overlast te voorkomen zijn overstorten aangebracht in speciale putten. Deze lozen dan verdund doch ongezuiverd afvalwater op het oppervlaktewater.

De werking van de riolverstorten kan resulteren in stank en visuele overlast, een verminderde waterkwaliteit met soms vissterfte, verarming van ecosystemen en verontreinigde baggerspecie. De riolverstorten kunnen niet worden gemist omdat het gemengde stelsel dan meerdere keren per jaar leidt tot water op straat inclusief afvalwater. Riolverstorten zijn aldus een noodzakelijk kwaad vanuit een historisch gegroeide situatie.

Gemeente Haaksbergen streeft door het afkoppelen van hemelwater naar steeds minder overstortingen.

Basisinspanning en waterkwaliteitsspoor

Afgelopen decennia is door waterschappen aangedrongen op de basisinspanning, met als kernpunt het saneren van riolverstorten. Soms door volledige sluiting, soms door afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering, soms door het toevoegen van grote bergbezinkbassins.

In 1995 is landelijk besloten dat de vuilemissie vanuit gemengde rioolstelsels naar oppervlaktewater 50% gereduceerd moet worden. Deze wens werd bekend als de "basisinspanning". Het bereiken van de gewenste oppervlaktewaterkwaliteit bestaat uit een 2-sporen beleid, de basisinspanning en het waterkwaliteitsspoor. Als na het behalen van de basisinspanning nog steeds knelpunten ten aanzien van oppervlaktewaterkwaliteit worden ervaren, kunnen gemeente en waterbeheerder gezamenlijk besluiten tot aanvullende maatregelen.

Door in de loop van de tijd steeds meer hemelwater af te koppelen van de vuilwaterriolering zal de milieubelasting vanuit het vuilwaterstelsel steeds minder worden.

2.2 – Grondwaterbeleid.

In deze paragraaf wordt de gemeentelijke zorgplicht inzake grondwater uitgewerkt. Gemeenten hebben een beperkte zorgplicht voor de grondwaterstand in stedelijk gebied. Het is geen volledige verantwoordelijkheid voor het grondwater. Delen van het grondwaterbeheer liggen namelijk bij andere overheden zoals waterschap en provincie. Daarnaast is er een belangrijke rol voor de eigenaar van de grond. Verder geldt dat grondwater zich slechts ten dele laat beheersen. Vergelijk het met het weer, daarvoor is geen overheid verantwoordelijk, want het is een natuurlijk proces. Grondwater is eveneens een natuurlijk proces. Maar wel eentje waarbij we als maatschappij nadrukkelijk hebben ingegrepen middels waterlopen, polders, drainage, drinkwaterwinningen en dergelijke. Hiermee samenhangend is voor bepaalde aspecten van het grondwater een zorgplicht toegekend aan enkele overheden, waaronder de gemeenten.

Kort gezegd: de taak van de gemeente voor de grondwaterstand in stedelijk gebied is om maatregelen in de openbare ruimte te overwegen als er grondwateroverlast is.

De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht voor grondwater staat verwoord in artikel 3.6 van de Waterwet

Artikel 3.6 Waterwet:

1. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor het in het openbaar gemeentelijke gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort.
2. De maatregelen, bedoeld in het eerste lid, omvatten mede de verwerking van het ingezamelde grondwater, waaronder in ieder geval worden begrepen de berging, het transport, de nuttige toepassing en het, al dan niet na zuivering, op of in de bodem of in het oppervlaktewater brengen van ingezameld grondwater, en het afvoeren naar een zuiveringstechnisch werk.

Enkele punten uit de wettekst zijn van belang om de taak van de gemeente af te bakenen:

- Dragen zorg voor. Deze woorden maken duidelijk dat het hier om een zorgplicht gaat en niet om een resultaatsverplichting.
- In het openbaar gemeentelijk gebied. Deze formulering is essentieel. Het is de verantwoordelijkheid van de eigenaar van een woning om deze bouwkundig in goede staat te laten verkeren wat betreft vochtdichtheid van verblijfsruimten. De gemeente kan maatregelen treffen in het openbare gebied. In de eerste plaats om schade aan de wegconstructie door verzakking en opvriezen te voorkomen. Daarnaast werkt ontwatering van de openbare ruimte in positieve zin door naar de omgeving.
- Structureel nadelige gevolgen. Het gaat niet om het bestrijden van incidenten, maar alleen om structureel nadelige gevolgen. Kortstondige overlast in natte perioden is geen reden tot ingrijpen.
- Voor de aan de grond gegeven bestemming. Dit betekent bijvoorbeeld dat een groenzone natter mag zijn dan een weg of een woning.
- Zoveel mogelijk voorkomen of beperken. Deze woorden geven aan dat er grenzen zijn aan het effect van maatregelen. Gemeenten hebben een inspanningsverplichting, geen resultaatsverplichting.
- Voor zover het doelmatig is. Dit is enerzijds een belangrijke afbakening van de zorgplicht en anderzijds een grote verantwoordelijkheid. Het is aan de gemeente om kosten en baten van maatregelen af te wegen en gemotiveerde keuzes te maken. Deze woorden weerspiegelen de kern van de gemeentelijke autonomie in dit dossier.
- Voor zover het niet tot de zorg van waterschap of provincie behoort. Met name het peilbeheer door het waterschap heeft invloed op de grondwaterstanden. In het buitengebied is het waterschap het meest bepalend voor de grondwaterstanden, eventueel aangevuld met particuliere sloten en drainage. In stedelijk gebied speelt het oppervlaktewater dat in beheer is bij het waterschap ook een belangrijke rol voor de grondwaterstanden. In de praktijk is vaak sprake van een historisch gegroeide situatie. Maatregelen van waterschap en gemeente kunnen elkaar versterken of tegenwerken. De wetgever stelt in de toelichting dat het de bedoeling is dat gemeente en waterschap samen op trekken, onderling goede afspraken maken en eventueel kosten delen.
- Verwerking van het ingezamelde grondwater. Het is aan de gemeente te beoordelen of een apart stelsel voor afvoer van het grondwater wordt aangelegd of dat de hoeveelheden zodanig gering zijn dat afvoer via de riolering doelmatig is.
- De wet ziet niet toe op oude gevallen maar is gericht op nieuwe situaties.

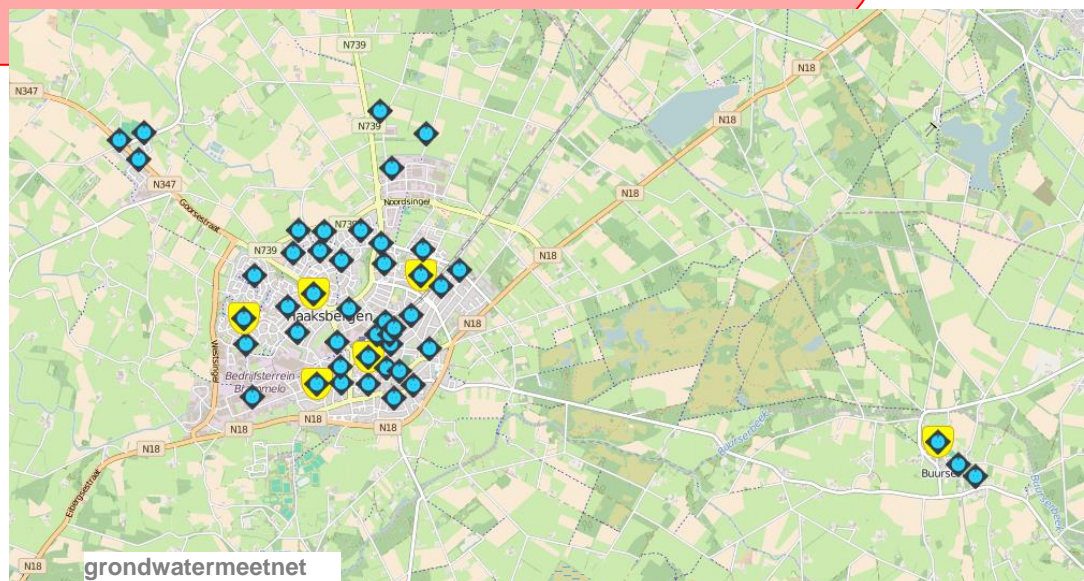
In gemeente Haaksbergen komt op beperkte schaal grondwateroverlast voor.

Ook in Haaksbergen is in het verleden veel water onttrokken door de voormalige industrie in het centrum. Na de nieuwbouw op deze locaties beheren we op deze locaties actief het grondwater. Op dit moment zijn er enkele locaties bekend waar iets bijzonders met het grondwater aan de hand is. Hier laten we onderzoek naar uitvoeren om de oorzaak te achterhalen en een doelmatige oplossing te zoeken. Concreet gaat het nu om de Kemerij en de Molenstraat.

Grondwaterbeleid van gemeente Haaksbergen concreet uitgewerkt.

1. Om op een doelmatige wijze invulling te kunnen geven aan de grondwaterzorgplicht draagt de gemeente zorg voor:
 - het beheren van een grondwatermeetnet in stedelijk gebied; (zie tekening)
 - een goed beheer en onderhoud van alle bestaande ontwateringvoorzieningen;
 - een goede informatievoorziening aan en communicatie met de burger;
2. Structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming is in gemeente Haaksbergen aan de orde als:
 - De gemiddeld hoogste grondwaterstand hoger ligt dan 0,50 meter beneden maaiveld.
 - De overlast optreedt gedurende minstens 3 aaneengesloten maanden,
 - De overlast onafhankelijk is van extreme neerslag en hoge waterstanden in het oppervlaktewater.
3. Als de structurele grondwateroverlast doorwerking heeft in de woonruimten en bouwkundige ingrepen onmogelijk of onredelijk kostbaar zijn, treft in dergelijke gevallen de gemeente maatregelen in de openbare ruimte, of maakt die mede mogelijk.
4. Particuliere eigendommen.
 - Kelders en souterrains horen waterdicht te zijn indien ze een woonfunctie hebben. Dan kan er geen overlast door grondwater ontstaan. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.
 - Kruipruimten horen ondiep te zijn. Een redelijke maat is 100 cm vanaf vloerpeil, dus vanaf de bovenzijde van de vloer van de begane grond. Diepe kruipruimten waarin grondwater voorkomt, kunnen beter worden opgevuld. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.
 - Overlast door water in de kruipruimte is soms niet het gevolg van grondwater maar van een schijnspegel of infiltrerend hemelwater. De eigenaar dient in dergelijke gevallen te zorgen voor een beter contact met de diepere ondergrond zodat het water wegstroomt.
 - Woningen horen voorzieningen te hebben waardoor vocht vanuit de fundering niet optrekt in de muren. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.
 - Vochtoverlast in de woning wordt soms veroorzaakt door onbewust bewonersgedrag, zoals te weinig ventileren, geen afzuigkap gebruiken of de was drogen in huis. Dit is een verantwoordelijkheid van de bewoner.

Bij bovengenoemde punten kan de gemeente op maat adviseren of doorverwijzen naar een deskundig bureau.
5. Drainage kan worden toegepast bij bescherming van de wegconstructie. Bij het opstellen van plannen voor rioolvervangning is de gemeente alert op mogelijke verhoging van de grondwaterstand door het wegvallen van de drainerende werking van de oude lekke riolen en huisaansluitingen en legt zo nodig drainage aan.
6. Grondwateronttrekkingen. Het waterschap is bevoegd gezag voor de hiertoe benodigde watervergunning. Aandacht voor eventuele nadelige gevolgen van de onttrekking zelf maar ook van de eventueel nadelige gevolgen van het stopzetten van een onttrekking.

2.3 – Hemelwaterbeleid.

Gemeenten hebben een zorgplicht voor hemelwater in stedelijk gebied. Deze taak is recent vastgelegd in de wet. Maar ook voor die tijd deden gemeenten al jaren hun werk op dit gebied. Immers, in stedelijk gebied ligt overal riolering waarmee niet alleen het afvalwater naar de zuivering wordt gebracht maar waarmee ook overtollig hemelwater wordt ingezameld en afgevoerd. Nieuw is dat gemeenten bewuste

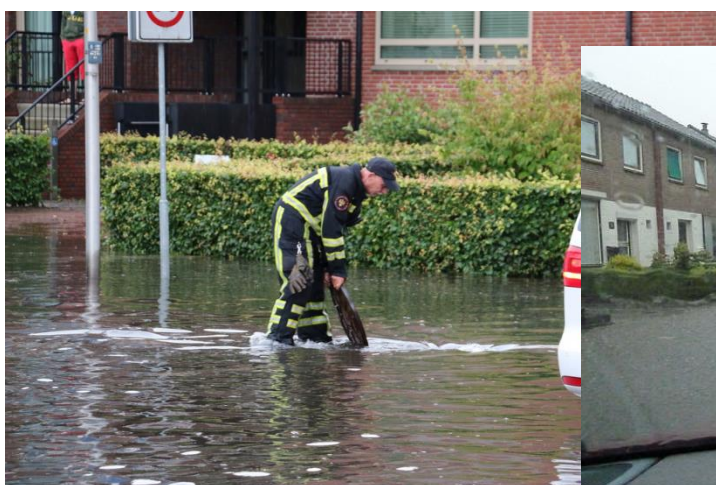
keuzes kunnen maken hoe om te gaan met het hemelwater. Zij kunnen het gemengde stelsel handhaven, of een ander stelseltype aanleggen of perceeleigenaren dwingen tot afkoppelen op eigen terrein. De wet gaat uit van het principe dat de perceeleigenaar eerst aan zet is om op eigen terrein het hemelwater te infiltreren of te lozen op oppervlaktewater. Dit is fundamenteel anders dan vroeger.

Kort gezegd: de taak van de gemeente is hemelwater in te zamelen en te verwerken, voor zover de perceeleigenaar niet zelf kan zorgen voor hergebruik, infiltratie in de bodem of lozing op een sloot.

De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht inzake hemelwater staat verwoord in artikel 3.5 van de Waterwet.

Artikel 3.5 Waterwet:

1. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor een doelmatige inzameling van het afvloeiend hemelwater, voor zover van degene die zich daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen, redelijkerwijs niet kan worden gevegd het afvloeiend hemelwater op of in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen.
2. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen tevens zorg voor een doelmatige verwerking van het ingezamelde hemelwater. Onder het verwerken van hemelwater kunnen in ieder geval de volgende maatregelen worden begrepen: de berging, het transport, de nuttige toepassing, het, al dan niet na zuivering, terugbrengen op of in de bodem of in het oppervlaktewater van ingezameld hemelwater, en het afvoeren naar een zuiveringstechnisch werk.

Enkele punten uit de wettekst zijn van belang om de taak van de gemeente af te bakenen:

- Dragen zorg voor. Deze woorden maken duidelijk dat het hier om een zorgplicht gaat en niet om een resultaatsverplichting.
- Doelmatige inzameling. Deze woorden zijn belangrijk. De kosten die samenhangen met de inzameling en verwerking van hemelwater zijn afgelopen jaren flink gestegen door investeringen die zijn afgesproken met het waterschap voor verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Deze kosten worden via de rioolheffing verhaald op de burger. Het is aan de gemeente om af te wegen welke maatregelen doelmatig worden geacht en welke als te duur worden aangemerkt.
- Van recente datum is de aandacht voor extreem zware buien die door de klimaatontwikkeling vaker lijken voor te komen dan voorheen. Het gaat om de vraag op welke plekken de enorme hoeveelheden water kortstondig geborgen kunnen worden. Verder speelt de vraag welke mate van overlast en schade acceptabel wordt geacht. Ook hier is het aan de gemeente om afwegingen van doelmatigheid te maken.
- Redelijkerwijs niet kan worden gevergd. Deze woorden staan te midden van een wat langere omschrijving. Zij geven aan dat de wet er in beginsel van uitgaat dat het hemelwater op het perceel waar het valt in de bodem wordt geïnfiltreerd of op de sloot wordt geloosd. Dit sluit aan bij de natuurlijke gang van zaken: regen zakt weg in de bodem of loopt weg richting een sloot. In veel gevallen kan deze weg ook worden bewandeld in stedelijk gebied. Dikwijls is de bodem geschikt voor infiltratie en dikwijls zijn sloten, greppels, vijvers en grachten aanwezig. De wet gaat er vanuit dat eerst naar deze mogelijkheden wordt gekeken. Alleen als het naar het oordeel van de gemeente teveel vergt van de particuliere eigenaar of woningcorporatie om dit te doen, dan is de gemeente aan zet om het hemelwater in te zamelen. Dit is een trendbreuk met de gangbare civiele praktijk waarbij meestal vanzelfsprekend al het hemelwater wordt ingezameld via de riolering. Met deze nieuwe wetgeving is het aan de gemeente om aan te geven in welke delen van de stad van de perceelseigenaren kan worden gevergd het hemelwater te verwerken op het eigen perceel en in welke delen van de stad de gemeente voorzieningen aanbiedt voor de inzameling van het hemelwater. Als de gemeente in bestaande gebieden wil overgaan van inzameling van hemelwater met de riolering naar een situatie waarbij particulieren zelf infiltreren of lozen op de sloot, zal een overgangstermijn nodig zijn om de particulieren in de gelegenheid te stellen eigen voorzieningen te treffen. Een en ander kan worden aangegeven in een verordening.
- Doelmatige verwerking. De zorgplicht van de gemeente gaat niet alleen over het inzamelen van het hemelwater, maar ook over de verwerking hiervan. Het is aan de gemeenten om hierin doelmatige keuzes te maken. In de toelichting bij de wet wordt dit benadrukt. Dit is een trendbreuk met afgelopen decennia waarin waterschappen veelal dominant waren geworden ten aanzien van deze afweging. Elders in de wet wordt benadrukt dat gemeenten en waterschappen goed moeten samenwerken. Het waterschap is dus niet buitenspel gezet bij het maken van de keuzes, maar op een gelijkwaardige positie gezet, waarin het niet zozeer normen aan de gemeente oplegt, maar in overleg zijn belangen inbrengt.

Een kerngedachte is dat hemelwater schoon is en schoon moet blijven en zo lokaal mogelijk wordt verwerkt. Dit is een trendbreuk met vroeger waarbij veelal het hemelwater werd geloosd op een gemengd rioolstelsel, met als gevolg een hoge belasting van de RWZI en vervuilende

riooloverstorten. Zie de paragraaf afvalwaterbeleid voor meer informatie over riooloverstorten. Afgelopen decennia is al gestart met een betere omgang met hemelwater en dit beleid wordt voortgezet in de planperiode van dit GRP. Het beleid wordt concreet uitgewerkt op drie punten:

- **Maatregelen in de openbare ruimte.**
 - Gemeente Haaksbergen kijkt bij elke gelegenheid actief of het mogelijk is om hemelwater af te koppelen van het gemengde stelsel. Denk aan de kleinschalige toepassing van verlaagde banden, infiltratiekolken, waterpasseerbare verharding en andere technieken voor infiltratie.
 - Bij rioolvervanging wordt bekeken of een gemengd stelsel kan worden vervangen door een gescheiden stelsel. Gezien de hoge kosten is dit niet altijd het geval.

- **Particulier initiatief.**

- Particulier initiatief voor een betere omgang met hemelwater sluit aan bij de gedachte van de participatiemaatschappij. Elke bijdrage helpt.
- Bijgaand kader geeft een overzicht van mogelijke houdingen van een gemeente ten opzichte van particulier initiatief tot een betere omgang met hemelwater. Gemeente Haaksbergen kiest ervoor om particulieren te gaan stimuleren tot het zelf afkoppelen van hemelwater. De vorm moet nog worden uitgewerkt.

Particulier initiatief tot afkoppelen hemelwater.

Richting de particulier kiest de gemeente voor drie opties afhankelijk van de situatie.

1. **Niets doen.** – bij geen gemeentelijke initiatieven in de openbare ruimte.
Een zorgvuldige omgang met hemelwater is een tendens die wellicht ook zonder stimulant zal doordringen tot de burgers. Ieder die de mogelijkheid heeft kan ook zonder stimulant overgaan tot infiltratie van hemelwater in eigen tuin.
2. **Stimuleren.** – hiervan is sprake als de particulier actief de gemeente benaderd of de gemeente een aanleiding heeft, zoals werkzaamheden in de openbare ruimte of het aanpassen van de heffingssystematiek van de rioolheffing.
Stimuleren van particulier initiatief tot afkoppelen kan op meerdere manieren, de keuze hangt af van de omstandigheden:
 - Advies geven over geschikte wijze van afkoppelen inclusief dimensionering. Advisering kan door middel van folders en/of maatwerk. De kosten bestaan vooral uit personele inzet en communicatiemateriaal.
 - Advies aangevuld met een cadeaubon als blijk van waardering.
 - Pakketten met hulpstukken ter beschikking stellen. Het leveren van benodigde materialen kan naast advies een stimulant zijn voor particulieren om tot afkoppelen over te gaan. De gemeente geeft het positieve signaal af dat afkoppelen belangrijk is voor het milieu. De kosten omvatten naast communicatie en advies, ook materiaal.
 - Blijvende korting op een gedeelte van de rioolheffing geven.
Mensen krijgen graag korting als beloning van goed gedrag. Kortingen kunnen oplopen tot ca. 25%, als men het grootste deel van het dakoppervlak en de verharding grondig heeft afgekoppeld. De particulier moet dit zelf kunnen aantonen. De gemeente kan controleren en afkeuren.
 - Rioolheffing zodanige grondslag geven dat afkoppelen altijd loont.
De heffing kan gedeeltelijk worden gebaseerd op de hoeveelheid aangesloten verhard oppervlak (daken en verharding). Afkoppelen loont dan direct en elke vierkante meter telt. Nadeel is dat je een extra kolom met gegevens bij je belastinggegevens hebt. Dit geeft extra taken voor het inventariseren en actueel houden en voor het behandelen van bezwaren.
3. **Afdwingen.**
De gemeente gaat een 'afkoppelverordening' opstellen. Hiermee kan desgewenst worden ingezet op verplicht afkoppelen op eigen terrein in delen van de kernen waar dat goed mogelijk is. De verordening is bedoeld als sluitstuk van het beleid. Verder in deze paragraaf komt de verordening nog aan de orde.

- **Nieuwbouw en renovatie van woningen en overige gebouwen.**

- Nieuwbouw geeft de kans direct goed om te gaan met hemelwater. Bij grotere renovaties is dit ook dikwijls mogelijk. Bijgaand kader geeft het beleid voor hemelwater bij nieuwbouw en renovatie. Dit wordt meegenomen bij exploitatieovereenkomsten en vergunningen voor nieuwbouw en renovatie.

Hemelwaterbeleid voor nieuwbouw en renovatie concreet uitgewerkt.

Het beleid is erop gericht om de trits “Vasthouden – Bergen – Afvoeren” en de trits “Schoonhouden – Scheiden – Zuiveren” concreet vorm te geven in elke nieuwbouw of renovatie.

1. Hemelwater is in principe schoon en wordt zo min mogelijk verontreinigd. Ongecoate uitlopende materialen bij voorkeur niet toepassen.
2. Infiltratie van hemelwater op de plek waar het valt is de meest logische keuze. Infiltratie kan het beste plaatsvinden via een graspassage. De doorworteling en het bodemleven houden de infiltratiecapaciteit op peil en zorgen voor afbraak en binding van diverse verontreinigingen.
3. Transport van hemelwater moet worden geminimaliseerd. Benodigde voorzieningen blijven dan klein en het risico op verontreiniging beperkt.
4. Bovengrondse afvoer van hemelwater heeft, voor zover nodig, de voorkeur boven riolering. Zichtbaarheid van het hemelwatersysteem biedt de beste garantie tegen foutieve aansluiting van afvalwater hierop. Daarnaast draagt zichtbaarheid bij aan bewustwording inzake waterbeheer.
5. Rechtstreekse lozing van niet vervuilde oppervlakken op oppervlaktewater is vaak een goede oplossing voor straten en percelen die grenzen aan het water.
6. Samenspel van dakvlakken, dakgoten, regenpijpen en perceelsgoten zodanig ontwerpen dat het hemelwater zoveel mogelijk bovengronds naar de gewenste plek wordt afgevoerd. De keuze voor bovengrondse hemelwaterafvoer richting een wadi of andere centrale voorziening impliceert dat hiermee rekening moet worden gehouden in het stedenbouwkundige plan en de civiele planuitwerking. Het gaat met name om de detaillering vanaf regenpijp via perceelsgoot en straatgoot richting infiltratievoorziening, met de notie dat water van hoog naar laag stroomt.
7. Wadi's verdienen de voorkeur als een centrale infiltratievoorziening nodig is. Een wadi is een doordachte groene voorziening en geeft retentie, zuivering, infiltratie en gedoseerde afvoer. Een goed ontworpen wadi biedt bovendien ruimtelijke kwaliteit, natuurontwikkeling en recreatief medegebruik.
8. Dimensionering van infiltratievoorzieningen op basis van onderstaande richtlijnen voor de berging en de overloop, waarbij de berging wordt betrokken op daken plus verharding:
 - Nieuwbouw: 40 mm bestaande uit infiltratie en/of wadi en/of retentievijver met noodoverloop naar oppervlaktewater. Bij extreme situaties mag geen waterschade ontstaan. Daarvoor moet de inundatienorm $T = 100 + 10\%$ worden aangehouden. Hierbij is overleg met het waterschap vereist.
 - Bodemverbetering toepassen voor zover nodig, zodanig dat de voorziening na één tot enkele etmalen weer geheel beschikbaar is. Gedetailleerde eisen voor dit aspect zijn niet relevant omdat de bodem sterk gevarieerd is van opbouw en slechts ruw kenbaar middels metingen.
 - In overeenstemming met de gemeente kan de vereiste voorziening à € 1.000,-- per m^3 berging worden afgekocht, waarbij de gemeente het t.z.t. inpast in een grotere voorziening.
9. Dimensionering van retentievoorzieningen en overig oppervlaktewater in overleg met het waterschap.
 - Uitgangspunt is voor elke kern een totale berging van de voorzieningen tezamen van 40 mm en een gedoseerde afvoer van 2,5 l/s/ha.
 - De retentie kan worden aangelegd als separate vijver, maar kan ook worden geïntegreerd in het watersysteem in en rond het stedelijk gebied. Hier treedt een raakvlak op met het beleid van het waterschap. Daarbij kan in overleg worden gezocht naar maatwerk, gericht op doelmatige oplossingen met zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
10. Infiltratie kan in sommige omstandigheden leiden tot grondwateroverlast. Op dit punt raakt het beleid voor hemelwater aan het beleid voor grondwater.
 - In Oost Nederland wordt grondwateroverlast vooral veroorzaakt door ligging in een lokale laagte met toestroom van grondwater vanuit hoger gelegen regio's. Grondwateroverlast wordt in dergelijke gebieden nauwelijks beïnvloed door infiltratie van hemelwater in stedelijk gebied.
 - In geval de bodem ondiepe storende lagen kent, ligt de zaak complexer door schijngrondwaterspiegels die overlast kunnen geven bij toepassing van infiltratie.
 - In buurten met grondwateroverlast verdient bij nieuwbouw de aanleg van drainage aanbeveling. Dit laat zich dikwijls goed combineren met de toepassing van wadi's.

Wateroverlast bij extreme buien.

Wateroverlast bij extreme buien is een onderwerp dat toenemende aandacht vraagt. Het heeft te maken met:

- de klimaatontwikkeling die leidt tot het vaker voorkomen van extreme buien;
- de tendens van afgelopen decennia om tuinen en de openbare ruimte steeds meer te verharderen waardoor meer neerslag tot afstroming komt.

Tijdens de voorbereidingen van dit GRP zijn hydraulische berekeningen uitgevoerd met standaard regenbuien (zie het BRP). In de afgelopen jaren is enkele keren wateroverlast opgetreden bij zware buien. Van deze buien is de bui van 26 augustus 2010 als extra controle meegenomen in de berekeningen. Hiermee zijn maatregelen geformuleerd om deze overlast te beperken. Zie bijgaand kader met het gemeentelijke beleid inzake regenwateroverlast.

Extreme buien.

Extreme buien geven steeds vaker problemen met wateroverlast. Het geeft een nieuwe opgave.

- Rioolstelsels zijn veelal ontworpen voor probleemloze afvoer van hemelwater tot een neerslagintensiteit van 60 à 90 l/s/ha (liter per seconde per hectare) ofwel 20 à 30 mm/uur. Dit is voldoende voor alle normale dagen en ook voor "gewoon" zware neerslag.
- Af en toe, vooral bij zomerse donderbuien, komen hogere neerslagintensiteiten voor, tot wel 300 l/s/ha. Het is erg kostbaar om rioolstelsels daarop te dimensioneren. Als zo'n bui (of hevige cel in een bui) slechts enkele minuten duurt is er weinig aan de hand. Het wordt een probleem als het langer aanhoudt.
- De verwachting is dat door de klimaatontwikkeling extreme buien vaker voorkomen. In vakliteratuur wordt gepleit om te rekenen op een uur lang 300 l/s/ha ofwel 100 mm in een uur. Afgelopen jaren zijn dergelijke extreme buien op meerdere plekken in ons land waargenomen. Het wordt geen eis dat de gemeente het systeem zodanig ontwerpt dat zo'n bui probleemloos verwerkt kan worden, maar wel een opgave voor de inrichting van de openbare ruimte om overlast en schade te beperken.
- Het belangrijkste kenmerk van dergelijke situaties is dat het water niet in de riolering past en dus op straat blijft staan en daar gaat stromen richting lage plekken. Op de lokaal laagste plekken komt alles bijeen en ontstaat overlast en soms ook schade. De nieuwe opgave wordt om het water her en der te geleiden naar laag gelegen groenstroken. Bij het ontwikkelen van ruimtelijke plannen dient deze nieuwe opgave mee te spelen. Hemelwaterafvoer wordt steeds meer een bovengrondse aangelegenheid met invloed op de inrichting van de bovengrondse openbare ruimte.

Gemeente Haaksbergen spreekt van regenwateroverlast indien:

- Putdeksels omhoog komen en gevaar opleveren.
- Het water op straat afkomstig is uit een gemengd rioolstelsel en/of stinkt en/of toiletpapier of andere visuele verontreinigingen bevat, vanwege volksgezondheidsrisico.
- Water via de straat huizen of gebouwen instroomt.
- Water in verkeersaders en doorgaande wegen en (fiets)tunnels gedurende meer dan 1 uur de doorgang blokkeert.
- Regenwater langer dan 4 uur op straat staat.

Naast overlast kan er sprake zijn van **waterhinder**. Voorbeelden van hinder zijn water tussen de trottoirbanden, ondergelopen plantsoenen, achterpaden of tuinen.

Wateroverlast vraagt om actie van de gemeente, terwijl bij waterhinder geen actie vereist is.

Afkoppelverordening.

Eén van de bedoelingen van het nieuwe beleid is dat zo min mogelijk grondwater en hemelwater wordt afgevoerd naar de zuivering. Die is namelijk bedoeld voor het zuiveren van afvalwater. Extra toevoer van relatief schoon water leidt tot hogere kosten en een lager zuiveringsrendement. Ook helpt het op de plek houden van water tegen verdroging in drogere perioden.

In de planperiode van dit GRP is het voornemen een zogenaamde afkoppelverordening op te stellen. Zie bijgaand kader voor nadere informatie hierover.

Afkoppelverordening als stok achter de deur.

Sinds de invoering van de Wet gemeentelijke watertaken is het mogelijk een verordening af te kondigen, die in aangewezen gebieden een verbod behelst op het lozen van grondwater en hemelwater op een riool dat is bedoeld voor stedelijk afvalwater en waarop dus normaal gesproken alle water mag worden geloosd. De VNG heeft hiertoe een modelverordening opgesteld. Hij wordt wel aangeduid als de afkoppelverordening. De verordening is bedoeld als sluitstuk van het afkoppelbeleid. Het vormt een instrument waarmee kracht wordt verleend aan het beleid uit het GRP.

De verordening wordt eenmalig afgekondigd voor de gehele gemeente, maar gaat pas concreet werken in speciaal aangewezen gebieden, bijvoorbeeld:

- In de situatie dat het bestaande gemengde rioolstelsel wordt of is vervangen door een systeem met gescheiden afvoer of een systeem voor alleen het afvalwater. In zo'n geval wordt van de perceeleigenaren verwacht dat zij hun lozings situatie aanpassen aan de nieuwe situatie in de straat. Meestal zullen eigenaren hiertoe genegen zijn, met name als de gemeente voorziet in communicatie en hen tegemoet komt tijdens het werk. Soms zijn er echter mensen die weigeren mee te werken.
- In buurten met een gemengd rioolstelsel, waarbij de woningen ruime tuinen hebben en op goed doorlatende grond staan. Hier kan van de particulier worden verlangd dat hij binnen enkele jaren zijn hemelwater infiltreert in de bodem op het eigen perceel.
- In het buitengebied. Hier is drukriolering aangelegd waarop alleen afvalwater mag worden geloosd omdat anders overbelasting van het systeem optreedt.
- In straten met een gescheiden rioolstelsel met foutieve aansluitingen, voor zover de normale handhaving (zie paragraaf afvalwaterbeleid) tekort schiet.

Rioleringsvoorzieningen

Goed beheer begint met weten wat je hebt. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de voorzieningen die gemeente Haaksbergen in eigendom en beheer heeft om invulling te geven aan de zorgplichten voor de riolering. Ook de toestand van de objecten wordt kort belicht. In dit

hoofdstuk wordt algemene informatie gegeven. Gedetailleerde informatie kan worden gevonden in het beheerplan. Het hoofdstuk is object georiënteerd. Het beheren als veelomvattende taak komt in het volgende hoofdstuk aan bod.

3.1 – Overzicht van de voorzieningen die onder dit GRP vallen.

Riolering bestaat uit diverse objecten zoals buizen, putten en pompen voor inzameling en transport van afvalwater, maar bijvoorbeeld ook wadi's voor de infiltratie van regenwater en

drainage voor beheersing van de grondwaterstand. Bijgaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste voorzieningen die behoren bij de rioleringszorg.

Type object:	Aantal:	Opmerkingen:
Gemengde hoofdriolering	93 km	
Gescheiden stelsel hoofdriolering	43 km	Dit is DWA + RWA opgeteld
Verbeterd gescheiden stelsel hoofdriolering	10 km	Dit is DWA + RWA opgeteld
Inspectieputten	3091 stuk	
Kolken	11.000 stuk	
Pompunits drukriolering buitengebied	876 stuk	
Drukriolering buitengebied	215 km	
Rioolgemaal	30 stuk	
Persleidingen	4 km	
Drainage	25 km	Nog niet alles is in beeld
IT riolen	6 km	
Wadi's	5 stuk	
Infiltratievoorzieningen zoals kratten	5 stuk	
Bergbezinkbassins	5 stuk	
Externe overstorten	40 stuk	
Interne overstorten, stuwputten, ventielen, etc.	47 stuk	
Duikers in stad en buitengebied	28 stuk	
Sloten en greppels in buitengebied	250 km	
Aansluitleidingen woningen en bedrijven	10391 stuk	

3.2 – Huis en bedrijfsaansluitingen.

Woningen en overige panden zijn meestal op de riolering aangesloten met aansluitleidingen. Via deze aansluitleidingen wordt het afvalwater ingezameld om daarna door de riolering te worden getransporteerd. Bij gescheiden stelsels is meestal sprake van twee aansluitingen, namelijk één voor afvalwater en één voor regenwater. Een ontwikkeling van de laatste jaren is dat het regenwater vaak niet rechtstreeks wordt

aangesloten op de riolering. Als het regenwater dan wel afstroomt naar de openbare ruimte is er sprake van een indirecte aansluiting.

Het eigendom van de aansluitleidingen is tot en met het ontstoppingsstuk op de erfgrans van de perceeleigenaar en vanaf dat punt tot aan het hoofdriool van de gemeente.

3.3 – Kolken en lijngoten.

Kolken en lijngoten vormen een essentieel element van de riolering. Op deze plekken kan straatwater in de riolering stromen. Meestromend straatvuil bezinkt grotendeels in de bak van de kolk of de lijngoot. Deze moeten regelmatig worden leeg gezogen. In gemeente Haaksbergen gebeurt dat eenmaal per jaar

Het kolken zuigen en goten reinigen is uitbesteed aan marktpartijen, die ook zorg dragen voor afvoer en verwerking van het slib.

Kolken en goten moeten niet alleen onderhouden worden, soms moeten we ook reparaties uitvoeren. Tijdens het reinigen van de kolken worden eventuele gebreken aan de kolken en goten geregistreerd. Deze gebreken worden jaarlijks verholpen. De aansluitleidingen van kolken en goten kunnen ook verstopt raken. Deze verstoppingen worden door de gemeente zelf hersteld.

3.4 – Vrijverval riolen.

Vrijverval riolen vormen het meest omvangrijke, het meest kostbare en het meest bekende onderdeel van de gemeentelijke rioleringsvoorzieningen.

Riolen raken in de loop der jaren vervuild en slibben dicht. Dit speelt in Nederland sterk door het geringe afschot van onze riolen en soms door zonken ten gevolge van verzakking bij slappe bodems. Riolen moeten daarom af en toe worden gereinigd. In Haaksbergen volstaat eenmaal per 10 jaar doordat de meeste riolen onder voldoende afschot liggen. Het reinigen wordt in gemeente Haaksbergen uitbesteed aan marktpartijen die tevens zorg dragen voor afvoer en verwerking van het slib.

Riolering dient met enige regelmaat te worden geïnspecteerd om de toestand vast te stellen inclusief de mate van degradatie. In Haaksbergen wordt van de vrijverval riolering sinds enkele jaren 10% per jaar geïnspecteerd, 5% op programmatische basis en 5% op basis van indicaties of projecten.

Riolen verouderen in de loop der jaren. Het is vooraf nauwelijks te voorspellen hoelang een riool zal kunnen functioneren. Dit is onder meer afhankelijk van de kwaliteit van de buis, de zorgvuldigheid van de aanleg, de toestand van de ondergrond en de aard van het geloosde afvalwater. Daarnaast is van grote invloed of er op het riool wordt geloosd vanuit een persleiding. Zie de paragraaf "Van cyclische vervanging naar risico gestuurd beheer" voor meer informatie hierover.

Inspectie van de riolering.

Gespecialiseerde bedrijven hebben rijdende camera's ontwikkeld waarmee de toestand van een riool kan worden bekeken. Het riool wordt meter voor meter beoordeeld op een groot aantal aspecten en krijgt een grote lijst met rapportcijfers. Dergelijke inspecties worden uitgevoerd in alle riolen, het vaakst in oude riolen en/of riolen die eerder al matig scoorden. De resultaten kunnen aanleiding geven om reparaties uit te voeren of om het betreffende riool te programmeren voor relining of vervanging.

Bij het inspecteren van riolen wordt naar diverse toestandsaspecten gekeken. Al deze aspecten leiden tot afzonderlijke beoordelingen, steeds op de plek waar een afwijking wordt aangetroffen. Het totaalplaatje kan aanleiding geven tot gewenste reparaties aan het riool. Soms zal echter spoedige vervanging nodig zijn omdat het riool ernstige tekortkomingen vertoont die niet meer te repareren zijn.

De toestand van riolen wordt beoordeeld op 3 aspecten:

- stabiliteit;
- afstroming;
- waterdichtheid.

Bij het beoordelen van de toestand van riolen kennen we 3 categorieën:

- geen maatregel nodig;
- waarschuwing;
- ingrijpen

Bij een waarschuwing hoef je nog niet direct wat te doen, maar moet je de situatie wel meer nauwgezet monitoren. Bij een ingrijpmaatstaf moet je op korte termijn maatregelen nemen.

3.5 – Gemalen en persleidingen.

Rioolgemalen vormen een essentieel onderdeel van de riolering, vergelijkbaar met het hart van het menselijk lichaam. Het ingezamelde afvalwater loopt via de riolen, die onder afschot liggen, vanzelf naar het laagste punt. De rioolgemalen pompen vanuit de diepste punten van het rioolstelsel het water omhoog naar een volgend rioleringsgebied of de zuivering. Aan de drukzijde

van het gemaal zit een persleiding. Soms een korte waarmee het afvalwater wordt geloosd in het aansluitende stelsel, soms een kilometers lange persleiding waarmee het afvalwater wordt getransporteerd naar de zuivering.

Onverhoopt disfunctioneren van rioolgemalen kan ertoe leiden dat het rioolstelsel geheel gevuld raakt en na enkele uren via de overstorten ongezuiverd afvalwater loost op het oppervlaktewater. Dit kan leiden tot aanmerkelijke overlast en vissterfte en vormt een risico voor de volksgezondheid. Gemalen dienen daarom voortdurend in goede staat te verkeren. In de gemeente Haaksbergen gaat het om 26 rioolgemalen.

De rioolgemalen worden onderhouden door een eigen ploeg. Complexe werkzaamheden worden uitbesteed aan een gespecialiseerde marktpartij. De gemalen zijn opgenomen in het beheersysteem van de gemeente. Verder zijn ze voorzien van telemetrie zodat een deel van het beheer op afstand kan geschieden en wel 24 uur per dag. Voornoemde heeft betrekking op de grote rioolgemalen, niet op de drukriolering in het buitengebied.

3.6 – Riolering buitengebied.

De drukriolering in het buitengebied vormt een systeem op zichzelf. Langs de weg bij de woningen staan pompunits die het afvalwater onder druk over grote afstanden verpompen.

In gemeente Haaksbergen is de riolering in het buitengebied in twee fases aangelegd. De eerste fase was rond 1984, waarbij circa 200 woningen werden aangesloten met behulp van 150 pompputten en 20 km persleiding. De tweede fase was rond 2004, toen aanvullend circa 900 woningen werden aangesloten met behulp van 725 pompputten en 200 km persleiding.

De pompputten worden halfjaarlijks geïnspecteerd en gereinigd. Als een gemaal in storing valt, wordt dat zichtbaar door een rode lamp. Melding daarvan geschiedt meestal door de bewoners die anders hun afvalwater niet kwijt kunnen. Een storingsmelding leidt tot directe actie. De eigen storingsdienst heeft reinigingsapparatuur en reserveonderdelen bij zich en is bekwaam om dit ter plekke te herstellen.

Naast zogenaamd dagelijks onderhoud hebben de gemalen periodiek groot onderhoud nodig, waarbij de pompen en elektrische aansturing worden gerenoveerd.

Het eindgemaal in de kern Buurse is in eigendom en beheer bij waterschap Rijn en IJssel.

Dit geldt ook voor de bijbehorende persleiding richting de kern Haaksbergen.

Voor het eindgemaal bij de kern St. Isidorushoeve geldt een vergelijkbare situatie, maar dan met waterschap Vechtstromen.

Het injectiepunt van de persleiding vanaf Buurse (op de hoek van de Wiedenbroeksingel en de Enschedesestraat) heeft tientallen jaren tot stank en aantasting geleid bij het injectiepunt. Door het injectiepunt te verplaatsen naar de ringleiding langs de Noordsingel heffen we deze situatie deze planperiode op.

Eenmaal per vijf jaar worden alle pompputten geheel geïnspecteerd. Daaruit volgt een rapportage met noodzakelijke reparaties en verwachtingen voor de komende jaren wat betreft noodzakelijke vervanging. In de planperiode van dit GRP zal voor het eerst aandacht worden geschonken aan de toestand van de ruim 200 kilometer persleiding van de riolering buitengebied.

Afgelopen jaren heeft de drukriolering in gemeente Haaksbergen problemen met zich mee gebracht die tot veel kosten hebben geleid. Het betreft de injectiepunten en storings.

De persleidingen van de drukriolering in het buitengebied lozen op enkele punten in het vrijvervalstelsel. Op deze plekken komt H₂S vrij, die door langdurig verblijf van het afvalwater in de persleiding is ontstaan. Het leidt tot stankoverlast en tot aantasting van beton. De indruk bestaat dat de extreem snelle aantasting van het riool in de Bouwstraat hierdoor is veroorzaakt.

De pompputten van de drukriolering vallen dikwijls in storing. De indruk bestaat dat bij de aanleg niet de beste kwaliteit materialen is toegepast maar datgene wat juist aan de gestelde eisen voldeed

terwijl nu blijkt dat betere kwaliteit wenselijk was geweest. Dit leidt ertoe dat sommige onderdelen sneller dan verwacht moeten worden vervangen.

Storingen door hemelwater op de drukriolering.

Storingen in de drukriolering treden dikwijls op tijdens neerslag. Dit geeft de indruk dat hemelwater wordt geloosd. Het systeem is daar niet op is berekend. Drukriolering is alleen bedoeld voor het lozen van huishoudelijk afvalwater, niet voor mest, hemelwater, grondwater of oppervlaktewater. Soms denken mensen dat het wel meevalt, maar illegale lozingen leiden snel tot overbelasting, soms bij de betreffende lozer maar soms ook verderop in het systeem.

3.7 – Riooloverstorten en hemelwateruitlaten.

De overstorten van het gemengde rioelstelsel worden jaarlijks geïnspecteerd en eventueel gereinigd. Het reinigen heeft betrekking op het rioel nabij de overstortmuur, op de put zelf, op de leiding naar het oppervlaktewater en op de oevers nabij het lozingspunt. Bijzonderheden worden genoteerd in een logboek. Bij meldingen na overstortingen wordt direct ter plekke geïnspecteerd en gereinigd. Recent is meetapparatuur geïnstalleerd waarmee overstortingen worden geregistreerd. Alle overstorten staan vermeld in bijlage 4 (BRP) van dit GRP.

Hemelwater wordt dikwijls rechtstreeks geloosd op oppervlaktewater. Dat kan op kleine schaal met een pijpje op eigen terrein of op grotere schaal met een gescheiden rioelstelsel met hemelwateruitlaten. Regenwateroverstorten zijn de constructies waaruit hemelwater wordt geloosd vanuit de zogenaamde verbeterd gescheiden rioelstelsels.

Voor meer informatie over lozingen vanuit rioeloverstorten en hemelwateruitlaten, zie de paragraaf afvalwaterbeleid.

3.8 – Overige voorzieningen.

Infiltratie van hemelwater wordt steeds belangrijker als alternatief voor riolering. Gemeente Haaksbergen heeft wadi's, retentievijvers en infiltratieriolen in beheer.

Wadi's.

Een wadi is een met gras ingezaaide verlaging in het groen. In deze wadi's wordt hemelwater tijdelijk geborgen en vervolgens geïnfiltreerd in de bodem. In de grasmat worden diverse verontreinigingen afgebroken of geabsorbeerd. Deels vindt gedoseerde afvoer plaats via drainage onderin de wadi. Bij hevige pieken kan soms ook noodoverloop plaatsvinden richting oppervlaktewater. Vanuit landelijk onderzoek is bekend dat wadi's zorgen voor zuivering en retentie van afstromend hemelwater en daarom goed passen bij duurzaam stedelijk waterbeheer.

IT-riolen.

De zogenaamde IT – riolen (infiltratie en transportriolen) zijn riolen met gaatjes voor de infiltratie van hemelwater. Tijdens een bui wordt het IT – riool gevuld. Het water infiltreert via de gaatjes naar de bodem. Bij zware neerslag is de infiltratiecapaciteit en de berging onvoldoende en gaan ze functioneren als een normaal stromend hemelwaterriool met lozing op oppervlaktewater. Soms kunnen ze ook functioneren als drainage, dus om hoge grondwaterstanden te beteugelen.

Gemeente Haaksbergen heeft op diverse plekken drainage aangelegd om de grondwaterstand te reguleren. Deze worden jaarlijks doorgespoten om verstopping te voorkomen.

Gemeente Haaksbergen voert het beheer over de beschoeiing langs enkele waterlopen in de stad en over een grote hoeveelheid sloten in het buitengebied.

Sloten in het buitengebied.

De gemeente heeft langs de wegen in het buitengebied veel sloten in eigendom en beheer: Deze sloten hebben veelal een functie voor opvang van afstromend hemelwater vanaf het wegdek. Als de sloten een bredere functie hebben voor naastgelegen percelen is er sprake van peilbeheer. Dat valt buiten het werkgebied van de gemeentelijke zorgplichten op gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater. Dergelijke sloten passen beter bij de waterschappen.

Rioleringsbeheer

Dit hoofdstuk gaat in op de organisatie van het rioleringsbeheer, een veelomvattend taakgebied. Als eerste wordt stilgestaan bij de punten die betrekking hebben op burgers en bedrijven, zoals het omgaan met meldingen, de spelregels bij verstoppingen en tot slot communicatie en bewustwording. Daarna wordt ingegaan op diverse vormen van samenwerking. Er wordt ingegaan op samenwerking met andere afdelingen binnen de gemeente, op samenwerking met de waterbeheerder en op samenwerking in de regio.

Vanuit de landelijke benchmark wordt met een externe blik naar de gemeente gekeken. Daarna wordt ingegaan op enkele specifieke aandachtspunten van het rioleringsbeheer. Dit betreft ook de nieuwe ontwikkeling om niet langer uit te gaan van cyclische vervanging van oude riolen, maar in te zetten op een risicobenadering in combinatie met nieuwe renovatietechnieken.

4.1 – Meldingen van burgers en bedrijven.

Meldingen van burgers en bedrijven zijn een belangrijke bron van informatie en zijn soms aanleiding om in actie te komen. De ene keer kan het probleem door de gemeente worden verholpen, zoals bijvoorbeeld een verstopte kolk. Andere keer moet de melder zelf in actie komen, bijvoorbeeld bij een lekkende kelder. Ook in het laatste geval moet de gemeente de melding respectvol afhandelen. Zorgvuldige registratie van meldingen heeft als bijkomend voordeel dat op termijn bepaalde tendensen of lijnen zichtbaar worden die van belang zijn voor inzicht in het functioneren van de riolering.

Meldingen komen momenteel binnen bij de gemeentewerf en worden verwerkt met ondersteuning van het meldingssysteem. Binnen het Twents Waternet is onderzoek gedaan naar een waterloket. Dit is geen fysiek loket, maar een werkwijze waarbij de meeste vragen worden afgehandeld in de frontoffice, waarbij bellers eventueel worden doorgeschakeld naar een andere instantie en waarbij complexe vragen worden doorgestuurd naar de back-office. De huidige werkwijze bij de gemeente Haaksbergen lijkt hier al op.

4.2 – Spelregels bij verstoppingen.

Bij problemen met de afvoer vanuit een woning is de spelregel dat de eigenaar en/of bewoner verantwoordelijk is voor het gedeelte van de aansluitleiding vanaf de woning tot aan het ontstoppingsstuk. Het resterende gedeelte tot aan de hoofdriolering valt onder verantwoordelijkheid van de gemeente.

De eigenaar of bewoner dient eerst het ontstoppingsstuk vrij te graven en vast te stellen in welk gedeelte de verstopping zit. De rekening gaat naar degene die voor het betreffende gedeelte verantwoordelijk is.

4.3 – Communicatie en bewustwording.

Burgers zijn zich dikwijls nauwelijks bewust van de aanwezigheid van riolering. Slechts een deel van de mensen weet hoe belangrijk de riolering is voor de volksgezondheid en voor de woonbaarheid van de leefomgeving. Bewustwording is belangrijk voor draagvlak voor de rioolheffing en om

achteloos lozingsgedrag te voorkomen. Daarnaast is het nodig om het belang van particulier afkoppelen van hemelwater onder de aandacht van burgers en bedrijven te brengen. Zie de paragraaf hemelwaterbeleid voor het hoe en waarom.

Verstopte rioolgemaal door doekjes.

Een groot deel van de storingen bij rioolgemaal bestaat uit verstopping door restanten van doekjes. Het gaat om niet afbreekbare toiletdoekjes, damesverband en een enkele keer een verloren dweil. In tegenstelling tot toiletpapier lossen deze doekjes niet op in het afvalwater waardoor sommige pompen verstopt raken. Soms raken de pompen ook ernstig beschadigd, waardoor dure reparaties nodig zijn. Uit de storingsrapporten blijkt dat problemen met doekjes veelal op bekende plaatsen voorkomen. In het buitengebied is het soms direct terug te voeren tot de betreffende lozer op de unit van de drukriolering. In stedelijk gebied weet je bijna nooit wie de lozer is geweest.

doekjes in de riolering

4.4 – Samenwerking binnen de gemeente.

Het beheren van de riolering is een eigen vakgebied, maar geen sectorale aangelegenheid. Op diverse punten bestaan raakvlakken met andere afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie. In het overzicht staan de belangrijkste verwoord.

Relaties van rioleringsbeheer met aanpalende gemeentelijke vakgebieden:

- Wegbeheer.
 - Riolering, kolken en aansluitleidingen liggen in en onder de weg. Werkzaamheden aan de één beïnvloeden de ander.
- Inrichting openbare ruimte.
 - Hemelwaterafvoer wordt sterk beïnvloed door de inrichting van de openbare ruimte. Vooral bij extreme buien speelt het spel van hoog en laag een cruciale rol, het vormt het verschil tussen gereguleerde afvoer of overlast.
- Schoonhouden openbare ruimte.
 - Straatvegen en kolken zuigen hebben met elkaar te maken. Een schonere straat leidt tot minder vuil in de kolken. Maar kolken zuigen is goedkoper dan straatvegen, dus de relatie is beperkt.
- Beheer gemeentelijke waterlopen.
 - Grotere vijvers en beken zijn in beheer bij de waterschappen. De gemeente beheert veel sloten in het buitengebied. Deze horen vooral bij de weg en bij het naastgelegen perceel.
- Ontwikkelingsprojecten (woningbouw en herstructurering).
 - Deze projecten vormen een kans om de gemeentelijke zorgplichten ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater in één keer goed in te vullen.
- Uitvoeringsprojecten.
 - Tijdens het ontwerp en de uitvoering van rioleringswerken is het van belang dat de kwaliteit wordt geborgd zodat de rioleringsbeheerder goede objecten krijgt overgedragen.
- Omgevingsvergunningen.
 - Wateraspecten vormen onderdeel van de vergunning.
- Opsporen foutieve aansluitingen en handhavend optreden.
 - Foutieve aansluitingen zijn een lastig punt binnen het rioleringsbeheer. Bij het opsporen en herstellen treed je in het domein van de particulier.
- Gemeentelijk vastgoedbeheer i.v.m. gemeentelijke behuizingen.
 - Grotere rioolgemalen zijn geplaatst in speciale behuizingen. Daarnaast hebben kleinere pompen vaak schakelkasten.
- Duurzaamheid en milieubeleid.
 - Keuzes inzake beleid en beheer van riolering hebben effecten in termen van duurzaamheid en milieu.
- Financiën en belasting.
 - Rioleringsbeheer kost geld. Dit punt wordt verderop in dit GRP uitgewerkt.

4.5 – Samenwerking met de waterbeheerders.

De gemeentelijke zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwateroverlast heeft meerdere raakvlakken met de taken van de waterbeheerders. Voor gemeente Haaksbergen gaat het om de waterschappen Vechtstromen en Rijn en IJssel. Samenwerking met het waterschap is van groot belang en zelfs verwoord in de Waterwet. In bijgaand overzicht staan de meest relevante aspecten van samenwerken met het waterschap verwoord.

Artikel 3.8 Waterwet:

- Waterschappen en gemeenten dragen zorg voor de met het oog op een doelmatig en samenhangend waterbeheer benodigde afstemming van taken en bevoegdheden waaronder het zelfstandige beheer van inname, inzameling en zuivering van afvalwater.

Aspecten van de samenwerking tussen de gemeente en de waterbeheerder(s):

- **Watertoets.**

Dit is het proces van overleg met de waterbeheerder waardoor inzichten over het water al vroegtijdig worden meegenomen in het ruimtelijke ontwerp.

- Locatiekeuze – ruimtelijke ordening.
Het gaat om de vraag of de plek geschikt is voor de gewenste ontwikkeling of dat het beter elders kan. Andersom kan ook, namelijk dat de waterbeheerder ruimte voor water zoekt en de gemeente nodig heeft.
- Peilbeheer – ruimtelijke ordening.
Het waterschap is verantwoordelijk voor het peilbeheer. Het bedient daarmee de ruimtelijke functies zo goed mogelijk. Het beleid van beide overheden moet daarom op elkaar afgestemd zijn.
- Systeemkeuze – ruimtelijke inrichting.
Het gaat bijvoorbeeld om de keuze voor een wadi omdat dit retentie geeft gecombineerd met zuivering van straatvuil en ontlasting van de RWZI.

- **Waterketen.**

De waterketen is het geheel van drinkwater via riolering tot de zuivering RWZI, dus grofweg alles in een buis ten behoeve van onze kraan in huis en bedrijf.

- RWZI.
Het waterschap is beheerder van de RWZI. Het aansluitende rioolstelsel is in beheer bij één of meerdere gemeenten. Afstemming is van belang.
- Persleidingen.
Gemeente en waterschap hebben persleidingen in beheer.
- Riooloverstorten.
De riooloverstort is een noodzakelijk kwaad. De waterbeheerder dringt aan op maatregelen om de effecten te minimaliseren, maar de gemeente moet kostbare maatregelen afwegen tegen andere zaken.
- Dun water.
De RWZI is bedoeld voor afvalwater, niet voor grondwater en oppervlaktewater dat onbewust door intreding in de riolering wordt afgevoerd.
- Afkoppelen.
Afkoppelen van hemelwater van de gemengde riolering leidt tot minder aanvoer naar de RWZI en dus tot enige besparing. Daarnaast zullen de riooloverstorten minder vaak werken. Het waterschap heeft dus belang bij afkoppelen, maar de kosten liggen bij de gemeente. Die zal moeten afwegen wanneer en op welke wijze afkoppelen doelmatig is.
- Lozing op de riolering.
De gemeente is bevoegd gezag voor lozing op de riolering, terwijl dit mede effect heeft op de werking van de RWZI. Afstemming van beleid en handhaving is daarom nodig.

- **Waterlopen.**

Het waterschap voert het beheer over de waterlopen. Sloten in het buitengebied vallen onder gemeentelijk of particulier beheer. Onderwerpen van afstemming zijn ondermeer peilbeheer, oeverbeheer, baggeren, afvoer van maaisel en eventuele toekomstige herinrichting.

- **Waterloket en watervergunning.**

De gedachte van het waterloket is dat burgers en bedrijven niet heen en weer worden gestuurd tussen verschillende instanties, maar goed antwoord krijgen op al hun vragen over water en bij dit loket terecht kunnen voor een vergunning.

- **Onkruid en plaagdieren bestrijding.**

Residuen van bestrijdingsmiddelen vormen een risico voor de kwaliteit van oppervlaktewater, grondwater en drinkwater. Terughoudend gebruik is gewenst.

- Rioleringsbeheer kost geld. Dit punt wordt verderop in dit GRP uitgewerkt.

4.6 – Samenwerking in de Regio.

Een bijzondere rol wordt vervuld door het Twents waternet. Dit is een netwerkorganisatie waarin medewerkers van de Twentse gemeenten en waterschap Vechtstromen kennis en ervaring delen op gebied van riolering en waterbeheer. Met enige regelmaat worden bijeenkomsten georganiseerd, waar men ervaringen rond een bepaald onderwerp deelt. Daarnaast wordt in zogenaamde werkplaatsen intensief gezocht naar oplossingen voor problemen waar meerdere partners tegenaan lopen. Het Twents waternet lijkt een goede vorm om professionaliteit, weerbaarheid en doelmatigheid te versterken bij gemeenten zonder het rioleringsbeheer te hoeven opschalen naar heel Twente, waarmee de belangrijke connectie met de openbare ruimte mogelijk zou worden verzwakt.

Een recent onderzoek dat veel bestuurlijke aandacht trok was de financiële vergelijking van het rioleringsbeheer door de Twentse gemeenten. Opvallende uitkomst was dat er voor gemeente Haaksbergen nauwelijks nog verbetering haalbaar was. Dit betekent, dat we het kostendekkingsplan redelijk optimaal hebben ingericht. Dit onderzoek spitste zich voornamelijk toe op de financiering en het al dan niet activeren van kredieten. In bijlage 6 is het onderzoeksrapport toegevoegd. Hierin wordt ook gelijk een snelle uitleg over de financiering van rioleringsbeheer gegeven. Voor de leek kan dit snel veel helderheid scheppen.

4.7 – Leren vanuit de landelijke benchmark.

Stichting RIONED heeft in 2013 een grootschalige benchmark uitgevoerd. Alle gemeenten hebben meegedaan. De resultaten geven een indruk hoe een gemeente omgaat met de rioleringszorg. De indruk is slechts globaal omdat resultaten worden uitgedrukt in verzamelbegrippen en soms alleen gelden voor het meetjaar 2013. Desalniettemin is het een nuttige meting en zijn voor sommige gemeenten enkele opvallende uitkomsten te noteren die om een verantwoording vragen of een koerswijziging.

De resultaten van de rapportage van de benchmark voor gemeente Haaksbergen laten onder meer zien dat Haaksbergen per woning gemiddeld iets meer vrijvervalriolering heeft dan het Nederlandse gemiddelde en veel meer drukriolering. Dit werkt sterk door in de kosten en dus in de hoogte van de rioolheffing. De kosten voor het beheer en onderhoud van het stelsel liggen per meter buis op een gemiddeld niveau.

Dit voorjaar is er weer een landelijke uitvraag geweest voor de benchmark van 2016. De resultaten daarvan verwachten we begin 2017.

4.8 – Beschouwing van de personele omvang.

Rioleringsbeheer is een veelomvattende aangelegenheid en vraagt inzet van menskracht.

Bijgaand kader geeft een overzicht van de belangrijkste taken voor de rioleringszorg. Het overzicht volgt de indeling van de Leidraad Riolering module D2000 en maakt gebruik van de kengetallen uit deze module.

Dit geeft een onafhankelijke globale check op de omvang van de beherende organisatie van de gemeente. Het houdt echter geen rekening met lokale bijzonderheden en veronderstelt uiteraard goed functionerend personeel. Hierbij zien wij geen redenen om aan te nemen, dat Haaksbergen afwijkt van de gemiddelde gemeente.

Personele aspecten van het rioleringsbeheer en de watertaken.

Rioleringsbeheer, inclusief de gemeentelijke watertaken, brengt een omvangrijk takenpakket met zich mee, dat de nodige personele inzet vereist. Met behulp van de Module D2000 uit de Leidraad Riolerings is een inschatting te maken van de benodigde personele inzet. Het is gebaseerd op inwoneraantal, areaalgrootte en geplande investeringen. Het gaat uit van landelijke gemiddelden en houdt geen rekening met lokale bijzonderheden. Het is een hulpmiddel om de lokale personeelsformatie te bespreken.

De taken zijn te verdelen in 3 hoofdgroepen:

1. Algemene taken bij het beheer van de riolerings:
 - a. GRP opstellen, jaarprogramma's, overleg beheerders, afstemming andere vakgebieden, terugkoppeling, regelen middelen.
 - b. Uitvoeren van inspecties, controles, metingen en berekeningen.
 - c. Ingaan op klachten, verwerken van revisie en vergunningverlening.

De personele inzet voor deze algemene taken is gerelateerd aan het inwoneraantal.

2. Onderhoud van de bestaande voorzieningen:
 - a. Onderhoud van riolen, aansluitleidingen en kolken.
 - b. Onderhoud van gemalen en de drukriolerings buitengebied.
 - c. Onderhoud van drainage en infiltratievoorzieningen.

De personele inzet voor deze onderhoudstaken is gerelateerd aan de areaalgrootte.

3. Maatregelen voorbereiden:
 - a. Aanleg van nieuwe voorzieningen.
 - b. Reparaties aan bestaande voorzieningen.
 - c. Renovatie of vervanging van bestaande voorzieningen.
 - d. Verbeteringsmaatregelen.

De personele inzet voor deze maatregelen is gerelateerd aan de investeringslijst.

Een gemeente kan kiezen om alle taken met eigen mensen te doen of om meer uit te besteden. Bij de "algemene taken" kan de gemeente zelf het GRP schrijven en hydraulische berekeningen uitvoeren of deze taken uitbesteden aan een adviesbureau. Bij "onderhoud" kan ze zelf kolken reinigen en een eigen gemalenploeg hebben of dit uitbesteden aan gespecialiseerde bedrijven. Bij "maatregelen voorbereiden" kan de gemeente zelf het ontwerp en bestek maken of dit uitbesteden aan een ontwerpbureau.

Onderstaand worden twee uitersten gegeven. Bij "zelf doen" doet de gemeente alle taken met eigen mensen. Bij "regie" wordt zoveel mogelijk uitbesteed, maar de gemeente blijft verantwoordelijk en moet coördinerende en aansturende taken wel blijven doen. De volgende kolommen tonen de situatie in de gemeente aangevuld met eventuele opmerkingen.

Hoofdgroep taken	"zelf doen" fte	"regie" fte"	Haaksbergen nu	Haaksbergen straks	opmerkingen bij huidige situatie
1 – Algemeen	3,1	2,0	1,7	2,0	Enige onderbezetting
2 – Onderhoud	5,9	0,6	2,3	2,3	Mix van zelf doen en uitbesteden
3 – Maatregelen	2,1	0,8	0,5	0,8	Enige onderbezetting
Totaal fte's	11,1	3,4	4,5	5,1	

Voor meer info: spreadsheet module D2000 Leidraad Riolerings.

Uit de globale check blijkt, dat de gemeente Haaksbergen een formatie heeft, die lijkt op een regiegemeente voor de algemene taken en de projecten. Bij onderhoud wordt er meer werk uitgevoerd door de eigen medewerkers.

Bij de algemene taken en het voorbereiden van uitvoeringsprojecten wordt heel veel werk uitbesteed.

Bij onderhoud is in voorgaande jaren gebleken, dat het directe onderhoud uitgevoerd door eigen medewerkers kwalitatief een meerwaarde heeft voor het functioneren van de gemalen en drukriolering. Hiermee is de bedrijfszekerheid vergroot en zijn de kosten omlaag gegaan.

De geringe onderbezetting bij algemene taken en voorbereiding van maatregelen is een knelpunt bij het realiseren van de in dit GRP geformuleerde maatregelen voor het beperken van de wateroverlast en de vervangingen.

Bij het vaststellen van het GRP 2013-2016 is de aanneming gedaan, dat ondanks de geringe onderbezetting de planning wel gehaald zou

worden. Echter vanwege de financiële situatie van de gemeente is tijdens de planperiode in de tweede helft van 2014 sprake geweest van een investeringsstop. Dit had een tijdelijke stilstand in de werkzaamheden als gevolg. Het later, na het opheffen van de investeringsstop, weer op gang brengen en inlopen van de planning blijkt een hele klus. De achterstand zal in de komende planperiode helemaal weggewerkt gaan worden.

De gemeente Haaksbergen wil groeien naar een regiegemeente (zie visie op bestuur en organisatie). Als we dat ook binnen de rioleringszorg serieus willen vormgeven moeten we de formatie minimaal vormgeven op basis van het regiemodel in de tabel van de vorige bladzijde. Dit betekent een uitbreiding van 0,6 fte voor de taken algemeen en maatregelen. Deze extra capaciteit kunnen we realiseren door een herschikking van uren binnen de bestaande formatie. De kosten van de extra uren zijn in het kostendekkingsplan meegenomen.

4.9 – Hydraulische berekeningen.

Rioleringsvoorzieningen moeten voldoende capaciteit hebben om naar behoren te kunnen functioneren. Bij het dimensioneren van deze voorzieningen worden daarom hydraulische ontwerpberekeningen uitgevoerd. Later worden eens per zoveel jaar controleberekeningen uitgevoerd om te bezien of de voorziening nog voldoet in de gewijzigde omstandigheden uit de praktijk.

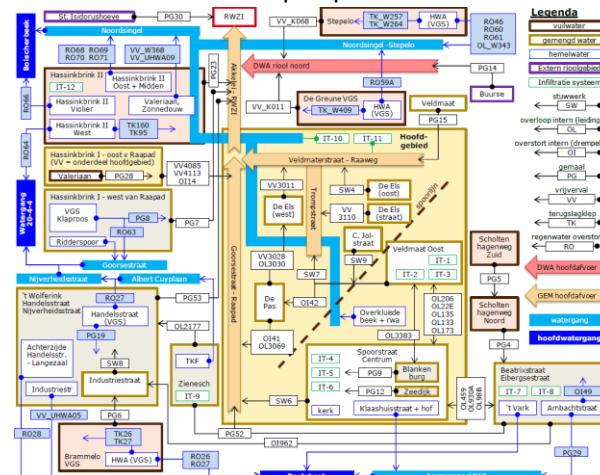
Het gaat ondermeer om de volgende berekeningen:

- Berekening van de afvoer van afvalwater richting RWZI;
- Berekening van rioelgemalen (pompcurves, pomptypen, pendelberging, samenloop) en persleidingen (snelheid, weerstand, waterslag).
- Berekening van de afvoer van zware buien, bijvoorbeeld bui 8 of 60 l/s/ha. Tegenwoordig aangevuld met extreme buien met afvoer over straat.

- Berekening van bijzondere voorzieningen als wadi's, retentievijvers, infiltratiesystemen, stuwputten en dergelijke.

In de aanloop naar dit GRP is het basisrioleringsplan voor de kern Haaksbergen herzien. Dit BRP is als bijlage 4 aan dit GRP toegevoegd.

De stelsels van de kernen Buurse en de Hoeve komen in de komende planperiode aan de beurt.

schema van het stelsel, zie blz. 9 BRP

4.10 – Monitoring van het functioneren.

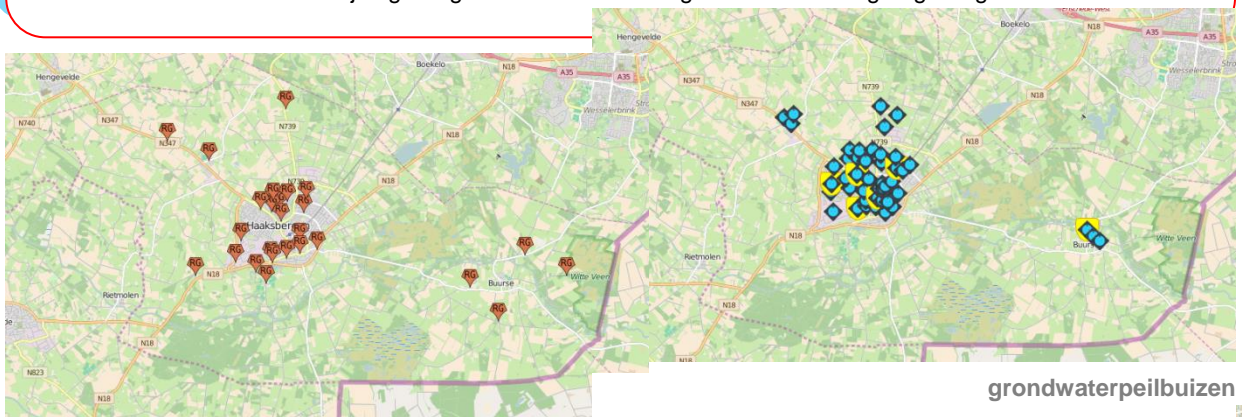
Gemeente Haaksbergen is op meerdere punten actief met monitoring:

- Grondwatermeetnet.
- Riiooloverstorten.
- Riioolgemalen.
- Pompunits van de drukriolering.

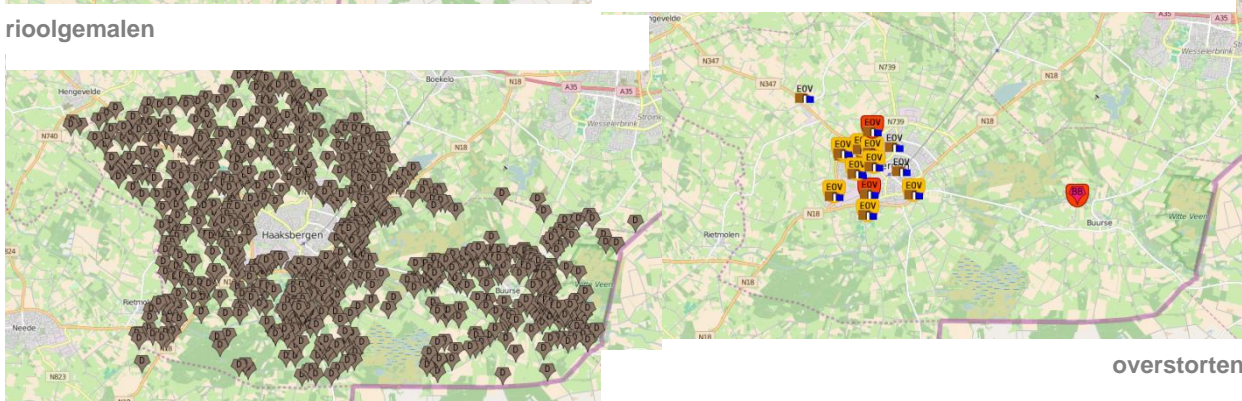
Het monitoren is een vrij nieuwe activiteit. Recent is een start gemaakt met het traject om de gegevens te verzamelen, analyseren en interpreteren, om zodoende tot een beter inzicht in het functioneren te komen.

Monitoring = brug tussen theorie en praktijk.

Rioleringsvoorzieningen zoals gemalen, pompunits, overstorten en drainage worden gedimensioneerd op basis van theoretische berekeningen met diverse aannames. Deze werkwijze is heel gebruikelijk in de civiele techniek en in de praktijk de enige bruikbare manier om grootschalige voorzieningen te ontwerpen. Het is ook gebruikelijk dat het feitelijke functioneren enigszins afwijkt van de ontwerpuitgangspunten. Zolang dit binnen redelijke marges plaatsvindt is er niets aan de hand en voldoet het systeem aan de verwachtingen. Maar als het feitelijke functioneren fors afwijkt van de verwachting, dan kan het nodig zijn om in te grijpen. Monitoring is het waarnemen van het feitelijke gedrag en dit in relatie brengen met het beoogde gedrag.

rioolgemalen

drukriool units

4.11 – Riolering en calamiteiten.

Riolering kan een onverwachte rol spelen bij calamiteiten. Wereldwijd zijn afgelopen jaren onder meer de volgende zaken opgetreden:

- ontploffingen in het riool na inloop van brandstof,
- ontruiming van woningen na verspreiding van giftige stoffen,
- stopzetting van drinkwaterwinning na lozing van bluswater.

Het GRP is niet het juiste middel om dit uit te werken. Dit hoort thuis bij de algemene bestrijding van incidenten en calamiteiten, met een centrale rol voor de brandweer. Elke gemeente beschikt daartoe over een model met stappen voor opschaling en organisatie.

- Van belang is dat men bij het oefenen aandacht schenkt aan het verspreidingsgevaar via riolering.
- Verder is essentieel dat de calamiteitenorganisatie snel kan beschikken over juiste informatie van de riolering.

4.12 – Gevolgen voor het milieu.

Artikel 4.22 van de Wet milieubeheer draagt op om de gevolgen voor het milieu in het GRP aan te geven.

In het algemeen is de riolering een zegen voor het leefmilieu omdat afvalwater uit de leefomgeving van mensen wordt verwijderd. Maar daarnaast zijn er gevolgen voor het milieu in bredere zin van het woord. Het gaat dan om het begrip duurzaamheid:

- Riolering bestaat uit componenten die materiaalverbruik met zich mee brengen. De productie, het vervoer en de verwerking brengen gevolgen voor het milieu met zich mee. Er is geen landelijke indicatie dat dit een serieus probleem vormt.
- Het inzamelen en transporteren van het stedelijk afvalwater gaat gepaard met energieverbruik. Dit energieverbruik is overigens zeer klein vergeleken met ander energieverbruik in en om de woning.

- De wetgever had bij het formuleren van de wetstekst met name de riooloverstorten op het oog. In de paragraaf afvalwaterbeleid wordt met enkele kaders meer info gegeven over de riooloverstorten.

Duurzaamheid is reeds decennia lang vanzelfsprekend bij het vakgebied van de riolering. Aandacht voor lange levensduur, laag energieverbruik en hergebruik van materialen bestaan al vanaf de aanleg van de riolering. Recentelijk zijn klimaatadaptatie en burgerparticipatie toegevoegd als nieuwe begrippen. Duurzaamheid wordt nog nader toegelicht in paragraaf 4.14.

In paragraaf 2.1-afvalwaterbeleid staat beschreven hoe de riolering het milieu direct beïnvloed.

4.13 – Van cyclische vervanging naar risico gestuurd beheer.

Bewuste omgang met veroudering en risico's leidt tot een nieuwe kijk op rioolvervanging.

In de jaren '80 van de vorige eeuw ontstond het besef dat verouderde riolen kunnen leiden tot gaten in het wegdek en tot disfunctioneren van de riolering. Er kwam meer aandacht voor beheer en onderhoud van de riolering. De rioolheffing (toen nog rioolrecht) moest omhoog om de benodigde middelen te vergaren om verouderde riolen te kunnen vervangen door nieuwe. Als echter alle bestaande riolen binnen circa 60 jaar vervangen worden, dan leidt dit tot een hoge rioolheffing. De vraag is of vervanging altijd nodig is. Zie de kaders voor nadere informatie.

In het GRP 2013-2016 is al de koers ingezet om minder snel over te gaan tot rioolvervanging. In dit GRP wordt deze nieuwe koers voortgezet. Er wordt bewust meer risico genomen met het langer doorgaan met oude riolen. Hierdoor is minder budget nodig voor rioolvervanging en hoeft de rioolheffing minder te stijgen. Keerzijde van dit nieuwe beleid is dat in woonstraten op termijn vaker dan voorheen reparaties nodig zijn die tot enig ongemak kunnen leiden.

Rioolreparatie als maatwerk om de levensduur te verlengen.

Een verouderend riool is meestal niet opeens aan vervanging toe. Vaak is het een proces van langzamerhand slechter worden. Er valt eens een klein gat in de weg boven de plek waar de riolering lekt op een vergane voegverbinding. Het riool hoeft dan niet direct vervangen te worden, maar kan op die ene plek worden gerepareerd. In bijvoorbeeld winkelstraten of ontsluitingswegen wil je niet dat het riool met enige regelmaat moet worden gerepareerd. Daar kies je bij twijfel al snel voor vervanging of relining. In rustige buurtstraten is het echter een acceptabele methode om door het toepassen van reparaties de levensduur van de riolering flink te verlengen en zodoende de totale kosten voor de gemeenschap te beperken. In de komende 20 jaar verkeren naar verwachting behoorlijk veel riolen in Nederland in deze situatie. Het is niet mogelijk deze reparaties vooraf in detail aan te geven, laat staan te programmeren. Het vraagt een alerte houding van de rioolbeheerder, inclusief beschikbaarheid van middelen en menskracht om snel tot actie over te gaan om zodoende overlast te beperken. Op deze manier kan veel geld worden bespaard ten opzichte van een beleid waarin je bij twijfel altijd voor vervanging kiest. Maar onder drukke wegen en in winkelcentra en bij riolen met een groot achterliggend gebied wil je niet teveel risico lopen en kies je sneller voor vervanging dan dat je dikwijls stukjes moet repareren.

Oudste niet altijd de slechtste.

Diverse steden in Nederland kennen gemetselde riolen van circa 100 jaar oud die nog goed functioneren. Daarentegen kennen riolen uit de tijd van de wederopbouw na de 2de wereldoorlog vaak matige verbindingen op de voegen, waardoor zandinloop optreedt en het wegdek kan verzakken. Dergelijke riolen gaan veelal niet langer mee dan 50 jaar. Riolering in slappe bodems kampt met het probleem van extreme zetting. Dit leidt tot verbindingen die afbreken en tot stagnerende afvoer en rottend water, hetgeen de levensduur verkort tot enkele tientallen jaren. Het vraagt om inspecties en inzicht om hierin de juiste keuzes te maken.

relinen

gat in de weg

Verouderd riool relinen of vervangen?

Riolering heeft een eindige levensduur. Na verloop van tijd kunnen bijvoorbeeld zettingen optreden of lekkende voegen of aantasting van beton. Een belangrijke indicator is de leeftijd, maar soms zijn relatief jonge riolen toch snel versleten, bijvoorbeeld door slechte aanleg of door aantasting ten gevolge van lozingen vanuit de drukriolering. De toestand van de riolering wordt daarom periodiek geïnspecteerd met behulp van speciale rijdende camera's. Er volgt een nauwkeurige beoordeling en rapportage. De rioolbeheerder kan aan de hand daarvan maatregelen formuleren. Soms kan worden volstaan met onderhoud en reparaties. In andere gevallen is het riool zodanig verouderd dat relinen of vervangen aan de orde is. Bij relining wordt binnenin de oude riolering een nieuwe kunststof voorziening aangebracht. Bij vervanging wordt de straat opgebroken en worden nieuwe buizen, putten en aansluitleidingen aangelegd. Rioolvervanging is daardoor een zeer ingrijpende maatregel. Dikwijls wordt tegelijk de wegconstructie verbeterd, het wegdek vernieuwd en de openbare ruimte opnieuw ingericht. Rioolvervanging vraagt daarom een goede voorbereiding en afstemming met andere vakgebieden. Relinen is minder ingrijpend en is meestal aanzienlijk goedkoper. Relinen biedt echter niet altijd een goede oplossing, zoals bij verzakte riolering. In Nederland wordt in diverse gemeenten de koerswijziging ingezet om niet langer vanzelfsprekend uit te gaan van vervanging van verouderde riolen, maar fors in te zetten op relinen als moderne doelmatige techniek om verouderde riolen een nieuw leven te geven. Een nadere afweging tussen relining en vervangen wordt te zijner tijd per project gemaakt op basis van dan uit te voeren inspecties en op basis van de plannen die er al of niet zijn om de weg te reconstrueren en de openbare ruimte opnieuw in te richten.

4.14 – Duurzaamheid

De gemeente streeft ernaar om in al haar geledingen zo duurzaam mogelijk te zijn. Dus ook bij alles wat dit GRP omvat.

Tussen de regels door is al een heleboel duurzaamheid meegenomen. Veel is eigenlijk al zo vanzelfsprekend voor de betrokkenen bij het riolerings- en waterbeheer, dat we vaak vergeten om dat expliciet te vermelden.

Tijd:

Riolerings- en waterbeheer is een vakgebied, waarbij de lange termijn een belangrijke rol speelt. Keuzes van vandaag hebben over vele jaren een effect. Dat maakt, dat de rioolbeheerder en –ontwerper over het algemeen niet over één nacht ijs gaan bij het maken van keuzes. Om op een verantwoorde manier met de vragen van de huidige en toekomstige maatschappij om te gaan is het onontkoombaar om te redeneren vanuit een duurzaamheidsgedachte: -Hoe laat ik de wereld achter voor de volgende generatie, die met mijn keuzes verder moet.- Dat betekent, dat het systeem moet beschikken over een bepaalde flexibiliteit, robuustheid, toekomstvastheid en financiële bestendigheid. Doen we dit niet, dan lopen we het risico, dat we de komende

generaties confronteren met (te) zware financiële verplichtingen en onwerkbare systemen. Daarmee ontnemen we ze dan de kans om eigen keuzes te maken over hun oplossingen bij de dan actuele thema's.

Energie:

Water stroomt van hoog naar laag. Dat betekent, dat als je het water zo lang mogelijk hoog houdt de zwaartekracht ons helpt bij het afstromen/afvoeren van het water. Dat beperkt de behoefte aan pompen en daarmee de energiebehoefte van het systeem. Dit is één van de redenen waarom we het hemel water het liefst aan de oppervlakte willen houden. Ook streven we naar een minimalisatie van de pompen in het stelsel. Daarvoor projecteren we de leidingen in het stelsel zo hoog mogelijk en streven naar een minimum aan mechanische hulpsystemen, zoals bijvoorbeeld pompen. Zo hebben we in de afgelopen planperiode al twee rioolgemalen kunnen wegsaneren (De Greune en Stepelo). Ook hebben we een aantal drukrioolpompen kunnen weghalen door de aanleg van een vrijvervalriool in onder andere de Wissinkbrinkweg.

Materiaal/Grondstoffen:

Het meest duurzame systeem is het systeem, dat er niet is. Dit zal geen energie vragen en geen materiaal verbruiken. Ook beperkt dit de vraag naar beheerinspanningen. Om hier vorm aan te geven kijken we altijd kritisch welke oplossing het beste past bij een vraag. Zo is in veel gevallen geen regenwaterriool nodig als we de buitenruimte op maaiveldniveau net iets anders vormgeven dan we gewend zijn. Ook is het van belang om de levensduurverwachting van het systeem in overeenstemming te brengen met de verwachte gebruiksduur van het systeem. Het voegt niet heel veel toe om een eeuwigheidswaarde mee te geven als er maar een beperkte tijd behoefte is aan het systeem. Hiermee kunnen we heel andere materiaalkeuzes verantwoorden.

Bij het kiezen van materialen en technieken voor de realisatie van projecten speelt duurzaamheid ook een rol. Daarbij wordt onder andere gekeken naar vernieuwbaarheid en/of zeldzaamheid van grondstoffen. Ook is de recyclebaarheid daarbij

van belang. We blijven daarbij altijd zoeken naar de beste materialen (bestaand of nieuw), die op de markt beschikbaar zijn.

Klimaatadaptatie:

De statistieken wijzen uit, dat er door allerlei klimatologische veranderingen vaker heftige buien en langere droge perioden voorkomen. Daardoor krijgen we in de toekomst vaker te maken met hevige buien en droogte. Hiervoor worden ook vaak de termen wateroverlast en wateronderlast gebruikt. In Twente komen beide voor. En samen met de ander waterpartners pakken we die problemen aan.

Met het geformuleerde hemelwaterbeleid proberen we zoveel mogelijk op de nieuwe ontwikkelingen in te spelen. Door het creëren van ruimte voor water beperken we de overlastmomenten. Met het vasthouden en infiltreren van hemelwater creëren we mogelijkheden om de steeds langere en intensere droge perioden goed te doorstaan. Dit GRP biedt alle kansen hier goed vorm aan te geven.

Activiteiten en uitgaven voor de riolering

Rioleringsbeheer gaat gepaard met activiteiten en kost geld. In dit hoofdstuk wordt toegelicht om welke uitgaven het gaat. Eerst wordt stilgestaan bij de jaarlijkse exploitatiekosten. Daarna wordt ingegaan op de investeringsprojecten. Het geeft de lezer een beeld wat verwacht mag worden aan grotere activiteiten in de komende jaren. Tot slot wordt een doorkijk gemaakt naar de verwachte uitgaven op lange termijn.

5.1 – Exploitatie.

Het dagelijks beheer en onderhoud van de riolering is van essentieel belang om het systeem goed te laten functioneren. In deze paragraaf worden deze uitgaven toegelicht. Eerst wordt het principe besproken van activiteiten die je mag toerekenen aan de rioleingszorg.

Daarna wordt stilgestaan bij de zogenaamde gemengde activiteiten. Vervolgens komt een overzicht van de noodzakelijke plannen en onderzoeken. Tot slot volgt het overzicht van de uitgaven in de jaarlijkse exploitatie.

5.1.1 – Kostentoerekening aan de rioleringszorg.

Activiteiten die worden uitgevoerd ten behoeve van het rioleringsbeheer mogen worden toegerekend aan het rioleringsbeheer. Zij worden bekostigd vanuit de middelen die worden binnengehaald met de rioolheffing.

In het “model kostenonderbouwing rioolheffing van de VNG” wordt als toets de checkvraag geformuleerd: “Worden de activiteiten verricht ter nakoming van de zorgplichten voor afval- hemel- en grondwater?”. Dit is de wezenlijke vraag op grond waarvan iets kan worden toegerekend aan de rioolheffing of niet. Vervolgens wordt een standaardoverzicht gepresenteerd. De bedoeling is dat deze spoort met de begroting, zie bijgaand kader.

Relatie tussen het GRP en de begrotingscyclus.

In het GRP schetsen we de beleidsmatige onderbouwing van de uitgaven. We kijken daarbij meerdere jaren vooruit, zodat de rioolheffing ook op de lange termijn op het juiste niveau zit. Het juiste niveau om alle noodzakelijke uit te kunnen voeren. Daarmee kunnen we het rioolstelsel en alle aanverwante zaken duurzaam in stand houden.

Daarnaast is er een jaarlijkse cyclus van begroting, feitelijke uitgaven en de verantwoording daarvan in de jaarrekening. Het GRP is sturend voor de jaarlijkse gang van zaken en geeft daaraan een beleidsmatige basis. In de praktijk kunnen natuurlijk ontwikkelingen optreden waardoor een jaar in werkelijkheid afwijkt van de raming en het beleid. Dit verantwoorden we jaarlijks in de jaarrekening. In het volgende GRP komen we hierop terug en stellen we de vraag, of aanpassing in het beleid nodig is. Vervolgens geeft het nieuwe GRP een nieuwe planning voor de lange termijn, waarin we dan de afwijkingen uit de voorgaande jaren opnemen opgenomen en waarin we nieuwe inzichten betrekken. Zo ondersteunen de jaarlijkse cyclus van begroting en jaarrekening en het langjarige GRP elkaar. Voor het opvangen van mee- en tegenvallers is de equalisatievoorziening riolering bedoeld.

5.1.2 – Gemengde activiteiten.

Sommige activiteiten worden enkel uitgevoerd ten behoeve van het rioleringsbeheer en worden daaraan geheel toegerekend, bijvoorbeeld het inspecteren en reinigen van de riolering. Daarnaast zijn er gemengde activiteiten, zie bijgaand kader. Voor deze activiteiten wordt in de begroting aangegeven welk gedeelte van de kosten ten laste van de rioolheffing wordt gebracht, op basis van het beleid uit het GRP.

Gemengde activiteiten.

Gemengde activiteiten dienen meerdere doelen. Bijvoorbeeld straatreiniging. Dat wordt hoofdzakelijk gedaan voor het schoonhouden van de openbare ruimte. Maar het dient ook de riolering omdat de kolken dan minder vaak hoeven te worden gereinigd. Van zo'n gemengde activiteit kan een gedeelte van de kosten worden toegerekend aan de rioolheffing. Het percentage van kostentoerekening is enigszins arbitrair en dient naar redelijkheid te worden gekozen met een onderbouwing in het GRP.

Onderstaand worden enkele gemengde activiteiten besproken:

- **Straatreiniging.**
Straatreiniging dient in eerste plaats het beheer van de openbare ruimte. In tweede instantie treedt een besparing op bij het reinigen van de kolken. In Haaksbergen worden de kosten van straatreiniging voor 20% toegerekend aan de rioleringszorg.
- **Sloten en bermen in het buitengebied.**
Sloten en bermen in het buitengebied worden ook gezien als structuren voor het verzamelen en afvoeren van afvloeiend hemelwater. Daarmee stellen we dat deze horen bij de zorgplichten uit de Wet gemeentelijke watertaken. De kosten rekenen we daarom toe aan de rioleringszorg.
- **Sloten binnen de bebouwde kom.**
Sloten binnen de bebouwde kom vormen een kans om hemelwater af te koppelen van de riolering en passen bij duurzaam stedelijk waterbeheer. Het is redelijk de kosten hiervan toe te rekenen aan de rioleringszorg. In gemeente Haaksbergen gebeurt dit.
- **Bermen binnen de bebouwde kom.**
Bermbeheer binnen de bebouwde kom kan een belangrijke bijdrage leveren aan afvoer van hemelwater op een duurzame wijze. Door verlaagde bermen stroomt het niet in de riolering maar krijgt het de kans in bermen en groenstroken te infiltreren. Het water dat deze route volgt ondergaat ook nog eens een reinigende werking door die bermen. Het is nog geen bestaand beleid in Haaksbergen om deze kosten (deels) bij rioleringszorg onder te brengen.
- **Onderhoud WADI's.**
Een WADI is in essentie een voorziening voor de hemelwaterzorgplicht van een gemeente. In de praktijk zien bewoners een WADI vaak als een groenvoorziening of een speelplek. Die functies heeft een WADI vaak ook. Het lijkt redelijk het beheer voor 60% toe te rekenen aan de rioolheffing.

Bijvoorbeeld onkruidbestrijding wordt niet uitgevoerd ten behoeve van de rioleringszorg en kan er dus niet aan worden toegerekend. Het gaat er steeds om of een activiteit wordt gedaan vanwege de rioleringszorg.

5.1.3 – Onderzoek en planvorming

Onderzoek en planvorming zijn nodig om goed zicht te houden op de ontwikkeling van het rioelstelsel. Het helpt om de goede koers te houden binnen de rioleringszorg.

Bijgaand overzicht toont de geplande activiteiten. Het is goed denkbaar dat tijdens de looptijd van dit GRP nog enkele acties worden toegevoegd vanuit actuele ontwikkelingen. Over de planperiode is gemiddeld € 50.000,- per jaar nodig voor onderzoek en planvorming.

geplande activiteiten voor onderzoek en planvorming						
onderwerp	planjaar					kosten
	2017	2018	2019	2020	later	
Rotonde Hengelsestraat/Goorsestraat	€ 10.000					€ 10.000
Blankenburg en -straat afvoercapaciteit	€ 10.000					€ 10.000
Assink lyceum e.o. afvoeropties		€ 10.000				€ 10.000
Actualiseren meetplan		€ 10.000				€ 10.000
Actualiseren BRP Buurse en de Hoeve		€ 10.000				€ 10.000
Overkluisde Bolsscherbeek herzien	€ 10.000					€ 10.000
Zeedijk busstation afvoercapaciteit			€ 2.500			€ 2.500
Actualiseren rioelbeheerplan			€ 10.000			€ 10.000
Beatrixstraat e.o. afvoercapaciteit			€ 10.000			€ 10.000
Klaproos e.o. afvoercapaciteit				€ 10.000		€ 10.000
Actualiseren GRP				€ 30.000		€ 30.000
Actualiseren rioelbeheersysteem					€ 15.000	€ 15.000
Actualiseren waterakkoord					€ 10.000	€ 10.000
Zilverschoon e.o. afvoercapaciteit					€ 2.500	€ 2.500
Jaarprogramma's Rasmariant	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Actuele kwesties die aandacht vragen	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
totalen per jaar	€ 50.000	€ 50.000	€ 42.500	€ 60.000	€ 47.500	

5.1.4 – Overzicht van de exploitatiekosten per jaar.

Bijgaande tabel geeft een overzicht van de kosten voor het dagelijks beheer en onderhoud van de rioleringszorg op prijspeil 2016. Deze kosten kunnen worden overgenomen in de

gemeentebegroting. Het gaat hier om kosten zonder BTW en zonder de lasten van oude en nieuwe investeringen. Ook dotaties aan reserve of voorzieningen zijn hierin niet betrokken.

Beheertaak	Kosten per jaar	Toelichting
Riolering vrijverval	€ 300.000	Reinigen, inspecteren, repareren, kolken, personeel, etc.
Drukriolering	€ 300.000	Energie, onderhoud pompunits, H ₂ S, storingen, personeel, etc.
Rioolgemalen	€ 200.000	Energie, onderhoud, monitoring, storingen, personeel, etc.
Waterbeheer	€ 130.000	Grondwater, duikers, sloten, wadi's, materieel, personeel, etc.
Beleid en onderzoek GRP	€ 280.000	Beleid, onderzoek, samenwerking, personeel, etc.
Overhead toegerekend	€ 290.000	Gedeelte van de kosten van de gemeentelijke overhead.
Totaal exploitatie	€ 1.500.000	Zie bijlage 1 (kostendeckingsplan) voor specificatie bedragen

5.2 – Investeringsprojecten in de planperiode 2017-2020.

Riolering heeft geen oneindige levensduur. Om kwalitatieve redenen moeten onderdelen van de riolering (putten, buizen, gemalen, persleidingen, e.d.) na verloop van tijd worden gerenoveerd of vervangen. Het betreft investeringsprojecten die bedoeld zijn om langjarig te functioneren. Het gaat daarbij om grote bedragen. Zie bijgaand kader met een raming van de vernieuwingswaarde van het gehele rioolstelsel.

Om tot een inschatting van de noodzakelijke projecten te komen, zijn twee onderzoeken uitgevoerd en enkele schattingen gedaan in de aanloop naar dit GRP:

1. **BKP – basiskwaliteitsplan.** (zie bijlage 5)

- a. In dit onderzoek is gekeken naar de kwaliteit van de bestaande riolen en deze is vertaald naar noodzakelijke maatregelen.
- b. Paragraaf 4.13 licht de nieuwe kijk op rioolrenovatie op basis van risicogestuurd beheer toe.
- c. Bij het rapport hoort een kaart met riolen die binnen de planperiode aan renovatie toe zijn.
- d. De kosten per jaar voor de geadviseerde rioolrenovaties zijn geraamd op € 750.000 per jaar. Dit is uitgaande van rioolvervanging. Als ermee wordt gerekend dat in circa 60% van de gevallen kan worden volstaan met relinen en dat dit kan voor circa 60% van de kosten van vervangen, dan resteert een benodigd budget van circa € 570.000 per jaar voor rioolrenovatie exclusief inspectie en reinigen.

2. **BRP – basisrioleringsplan.** (zie bijlage 4)

- a. In dit onderzoek is gekeken naar het hydraulisch functioneren van het rioolstelsel bij zware buien. Enkele plekken in Haaksbergen blijken gevoelig voor wateroverlast door een te kleine afvoercapaciteit.
- b. In het rapport zijn voorstellen opgenomen voor nader onderzoek en globale indicaties gedaan voor gewenste maatregelen.
- c. Voor de planperiode van het GRP wordt uitgegaan van uitgaven zoals vermeld in bijgaande tabel. Dit leidt tot extra investeringen van gemiddeld € 570.000 per jaar in de jaren 2017 tot en met 2020.

3. **Kleinschalig afkoppelen.**

- a. Gemeente Haaksbergen kiest voor kleinschalige maatregelen in de openbare ruimte voor het afkoppelen van hemelwater vanaf de gemengde riolering. Zie paragraaf 2.3 voor een onderbouwing.
- b. Er wordt vooralsnog gerekend op een budget van € 150.000 per jaar.
- c. Uitgaande van enkel goedkope maatregelen à € 10 per m² afgekoppeld verhard oppervlak is dit toereikend voor 1½ ha per jaar.

4. **Renovatie drukriolering buitengebied.**

In het GRP 2013-2016 werd gerekend met € 400.000 per jaar voor renovatie van het systeem van de drukriolering. Er is een inhaalslag uitgevoerd. Voor de planperiode van het onderhavige GRP wordt gerekend met € 140.000 per jaar voor verdere renovaties aan de drukriolering.

5. **Renovaties rioolgemalen.**

Evenals in het GRP 2013-2016 wordt gerekend op gemiddeld € 105.000 per jaar voor renovaties van de rioolgemalen.

6. **Herprofilering waterlopen.**

Waterlopen met een functie voor de zorgplicht hemelwater, moeten ongeveer eens per 10 jaar geherprofileerd worden. Dit is niet opgenomen in de reguliere werkzaamheden van de exploitatie en wordt daarom voor € 100.000 per jaar meegenomen bij de investeringsprojecten.

In totaal wordt gerekend op gemiddeld € 1.630.000 per jaar voor investeringsprojecten gedurende de planperiode van dit GRP.

De planning van deze werkzaamheden is al enigszins afgestemd met wegbeheer. Dit kunt u zien in de gecombineerde tabellen van bijlage 3.

geplande activiteiten voor verbetering van de afvoercapaciteit

Zie het basisrioleringsplan voor meer toelichting bij deze geformuleerde projecten

activiteiten met X worden al gefinancierd vanuit krediet 'extreme buien' van GRP 2013-2016

onderwerp		planjaar					kosten
		2017	2018	2019	2020	later	
Overkluisde Bolsscherbeek fase 1	X						€ 70.000
Overkluisde Bolsscherbeek fase 2						€ 500.000	€ 500.000
Benninkstraat e.o.	X						€ 50.000
Eibergsestraat e.o.	X						€ 200.000
Eibergsestraat e.o.	X						€ 200.000
Veldmaat bomenbuurt	X						€ 100.000
Veldmaterstraat / Hengelosestraat		€ 100.000					€ 100.000
Blankenburg en -straat	X						€ 100.000
Blankenburg en -straat	X						€ 100.000
Albert Cuyplaan retentie		€ 100.000					€ 100.000
Werfheegde wadi en retentie			€ 250.000				€ 250.000
Werfheegde wadi en retentie				€ 250.000			€ 250.000
Rotonde Hengelosestr. Goorsestr. e.o.	X						€ 100.000
Assink lyceum e.o.		€ 200.000					€ 200.000
Assink lyceum e.o.				€ 200.000			€ 200.000
Parallelweg e.o.			€ 220.000				€ 220.000
Het Wiedenbroek e.o. (bij nieuwbouw)						€ 100.000	€ 100.000
het Meuke	X						€ 150.000
Brink en Saalmerink	X						€ 100.000
Brink en Saalmerink (bij nieuwbouw)						€ 100.000	€ 100.000
Industriestraat/Nijverheidsstraat e.o.					€ 650.000		€ 650.000
binnenstedelijk bedrijventerrein Goorsestraat						€ 100.000	€ 100.000
Mozartstraat						€ 100.000	€ 100.000
De Els e.o.				€ 40.000			€ 40.000
Zeedijk busstation	X						€ 25.000
meeliften met snippergroen en -adoptie	4	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000		€ 100.000	€ 400.000
groot totaal							€ 4.505.000
totalen per jaar (excl. Projecten GRP 2013-2016)		€ 500.000	€ 570.000	€ 590.000	€ 650.000	€ 1.000.000	

Van deze geraamde € 4,5 mln kan € 1,2 mln worden geput uit het restant van het eerdere kredieten van het GRP 2013-2016. Deze overlappen gedeeltelijk met deze nieuwe tabel. Als gevolg van de opgelopen achterstand.

Voor de berekening van de rioolheffing wordt daarom uitgegaan van een investeringsniveau voor extra verbeteringsmaatregelen van € 0,57 mln per jaar vanaf 2017 tot en met 2020 en € 0,25 mln van 2021 tot en met 2024..

5.3 – Globale ramingen van uitgaven op lange termijn.

Bij de berekening van de benodigde rioolheffing wordt niet slechts naar de planperiode van dit GRP gekeken, maar ook naar een veel langere periode daarna. De bedoeling is om grote schommelingen in de hoogte van de rioolheffing te voorkomen en verrassingen te vermijden. Daarbij moet worden aangetekend dat de toekomst onzeker is en het dus slechts een raming naar eer en geweten betreft.

Er wordt uitgegaan van jaarlijkse exploitatiekosten op hetzelfde niveau als aangeduid in paragraaf 5.1, dus € 1.500.000 per jaar, uiteraard in de praktijk wel te corrigeren met de opgetreden inflatie vanaf prijspeil 2016.

Voor de investeringsprojecten op middellange termijn wordt uitgegaan van dezelfde punten als verwoord in paragraaf 5.2 behalve dat wordt verondersteld dat de hydraulische verbeteringsmaatregelen uit het BRP worden voltooid in 2023.

Vernieuwingswaarde van de riolering.

De kosten voor de totale vernieuwingswaarde van de riolen in Haaksbergen zijn indicatief geraamd. De volgende uitgangspunten zijn daarbij gehanteerd:

1. Riolol krijgt opnieuw dezelfde diameter en diepteligging.
2. Materiaal: beton en PVC.
3. Grondsoort: zand.
4. Wegdek vernieuwen over de sleufbreedte.
5. Vrijkomende grond opnieuw gebruiken in de sleuf.
6. Aansluitleidingen vernieuwen tot aan de woning.
7. Kolken vernieuwen.
8. Inclusief WRU (winst, risico en uitvoering door aannemer)
9. Inclusief VT (voorbereiding en toezicht door of namens gemeente)
10. Inclusief AK (algemene kosten bij gemeente)
11. Exclusief BTW.

Ter illustratie de geraamde kosten per strekkende meter voor twee typerende situaties:

- Woonstraat met riool Ø 300 mm op 1½ m diepte onder klinkerverharding
 - Dit wordt geraamd op circa € 570 per strekkende meter.
- Ontsluitingsweg met riool Ø 1000 mm op 4 m diepte onder asfaltverharding.
 - Dit wordt geraamd op circa € 1.810 per strekkende meter.

De vernieuwingswaarde van de bestaande riolering in gemeente Haaksbergen wordt op basis van deze uitgangspunten geraamd op circa € 100.000.000 exclusief BTW. Dit betreft alleen de riolering zelf.

Voor het totaalplaatje van de rioleringsvoorzieningen komt er nog bij:

• Riololgemalen met persleidingen	circa € 10.000.000
• Buitengebied pompunits, drukleidingen en IBA's	circa € 10.000.000
• Bergbezinkvoorzieningen en diversen	circa € 10.000.000

De totale vernieuwingswaarde van de rioleringsvoorzieningen bedraagt circa € 130.000.000. Dit getal vormt een illustratie van de hoge kosten die horen bij de riolering.

Gezamenlijke activiteiten.

Onder gezamenlijke activiteiten wordt bijvoorbeeld de herinrichting van een bestaande straat verstaan. Dit leidt tot meerdere activiteiten zoals rioolvervanging en herinrichting van de openbare ruimte. Er wordt bij een dergelijk integraal project economisch voordeel behaald doordat werk met werk wordt gemaakt. Anderzijds ontstaat soms enige kapitaalvernietiging als de riolering iets eerder wordt vervangen dan strikt noodzakelijk. Het maatschappelijk voordeel van een integrale aanpak is vaak van doorslaggevend belang. Het is zaak om binnen de begroting van het integrale project aan te geven welke deel van de totale kosten redelijkerwijs ten laste van de rioolheffing worden gebracht. rioleringszorg.

Vermogensbeheer

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het vermogensbeheer dat de gemeente voert om de rioolheffing niet te sterk te laten schommelen.

6.1 – Noodzaak en vormgeving van de egalisatievoorziening voor de heffing.

Het berekenen van de benodigde rioolheffing is in essentie het in balans brengen van de inkomsten en uitgaven. Tussen beide staat een demper ofwel tariefegalisatie.

De bedoeling van de egalisatie is dat de heffing niet van jaar tot jaar varieert afhankelijk van de projecten van dat jaar en van eventuele mee- of tegenvallers.

Grofweg kan de egalisatievoorziening bestaan uit:

- Het activeren en meerjarig afschrijven van de investering.
- Het vooraf sparen in een voorziening.
- Het minimaliseren van de egalisatievoorziening door het ideaalcomplex of versneld afboeken.

In bijgaand kader worden deze drie vormen nader toegelicht.

Enkele kwesties zijn van belang. Keuzes op deze punten zijn essentieel:

1. De eerste kwestie gaat over de vraag welke generatie moet betalen voor een vervangingsinvestering.
 - a. De eerste mogelijkheid is dat het vernieuwde riool wordt betaald door de toekomstige generaties, omdat die er het profijt van hebben.
 - b. De tweede mogelijkheid staat hiertegenover en zegt dat de middelen vooraf gespaard moeten zijn door de oudere generatie. Het geld ligt klaar zodat er geen leningen nodig zijn.
 - c. De derde mogelijkheid is om hier tussenin te gaan zitten. De gedachte is dat er elk jaar enkele vervangingen nodig zijn en dat elke generatie zorgt, dat dit gebeurt en steeds de benodigde middelen vergaart met de rioolheffing.

2. De tweede kwestie is de verwachte schommeling in de uitgaven voor vervangingen en renovaties in de komende decennia.
 - a. Als de investeringen sterk geconcentreerd in de tijd worden verwacht, dan is veel dempende werking vereist.
 - b. Als daarentegen wordt verwacht dat de investeringen mooi verspreid over de tijd optreden, dan is minder of geen dempende werking vereist.
3. De derde kwestie is de rente. De kernvraag voor deze kwestie is of het redelijk en wenselijk is dat de hoogte van de rioolheffing over enkele decennia voor een belangrijk deel bestaat uit rente, die wordt betaald vanwege langjarige afschrijving.
 - a. De eerste optie is: ja, de rioolheffing mag op termijn veel rentelasten bevatten.
 - b. De tweede optie is: nee, dat is niet de bedoeling.

Voor elke gemeente is het een wezenlijke keuze op welke wijze je omgaat met het vermogensbeheer. Het is een keuze voor lange termijn die je niet telkens moet wijzigen.

Egalisatie van de hoogte van de riolheffing:

Ten eerste is het mogelijk investeringen langjarig af te schrijven:

- a) Investerings in de riolering voor verbeteringsmaatregelen en rioolvervanging moeten volgens de regels van de BBV worden geactiveerd en langjarig afgeschreven. Afschrijven is op methodische wijze, afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur, ten laste van de exploitatie brengen van kapitaalgoederen.
- b) Dit is vergelijkbaar met het aangaan van een lening bij een bank of de eigen organisatie. De demper bestaat dan uit spreiding van de lasten over de toekomstige jaren.
- c) De afschrijving per jaar kan gaan met de annuïteitenmethode of met lineaire afschrijving.
- d) Een kenmerk van lenen is dat rente wordt betaald. Bij 5% rente en lineaire afschrijving over 40 jaar wordt bijvoorbeeld in totaal al ongeveer evenveel betaald aan rente als aan afschrijving.
- e) Activeren en afschrijven heeft als voordeel dat het geld niet direct beschikbaar hoeft te zijn.
- f) De kerngedachte van activeren is dat de lasten worden gedragen door de generatie die profijt heeft van de gerealiseerde werken. De riolering wordt gezien als een investering met economisch nut, omdat het bijdraagt aan het genereren van middelen met de riolheffing.
- g) Bij het bepalen van de afschrijvingstermijn kijk je naar de verwachte economische levensduur ofwel de toekomstige gebruiksduur. De afschrijvingstermijn is daarom mogelijk korter dan de verwachte technische levensduur. Soms verouderd een riool sneller of wordt een riool voortijdig vervangen vanwege hydraulische capaciteit of aanpak van de openbare ruimte.
- h) Meerjarig afschrijven voor een werk legt een soort hypotheek op de volgende generatie. Het is een maatschappelijke afweging of je dit wilt of dat je het systeem vrij van schulden wilt overdragen aan de volgende generatie.
- i) Langjarig afschrijven veronderstelt dat de maatschappij over tientallen jaren nog in staat is om de lasten op te brengen.

Ten tweede is het mogelijk te sparen.

- a) Sparen kan door vorming van een voorziening, dat is een beschermde spaarpot ten behoeve van een specifiek omschreven doel. Een kanttkening bij de keuze voor een voorziening is dat je vooraf moet aangeven waarvoor de voorziening bedoeld is. De geraamde uitgaven in het GRP zijn een voldoende goede basis voor het opbouwen van een voorziening.
- b) Aan het saldo in de voorziening mag rente worden toegekend, mits bij de berekening van benodigde middelen is gerekend met de contante waarde methode, dus met rente en inflatie gedurende de periode dat voor een werk wordt gespaard. In het GRP wordt dit veelal gedaan.
- c) De kerngedachte van sparen is dat je zorgt eerst het geld te hebben en het dan pas uit te geven.
- d) Sparen heeft als nadeel dat nu al betaald moet worden voor een vervangingspiek die pas later gaat optreden en bovendien onzeker is.
- e) Je laat de huidige generatie betalen voor het profijt van de volgende generatie.

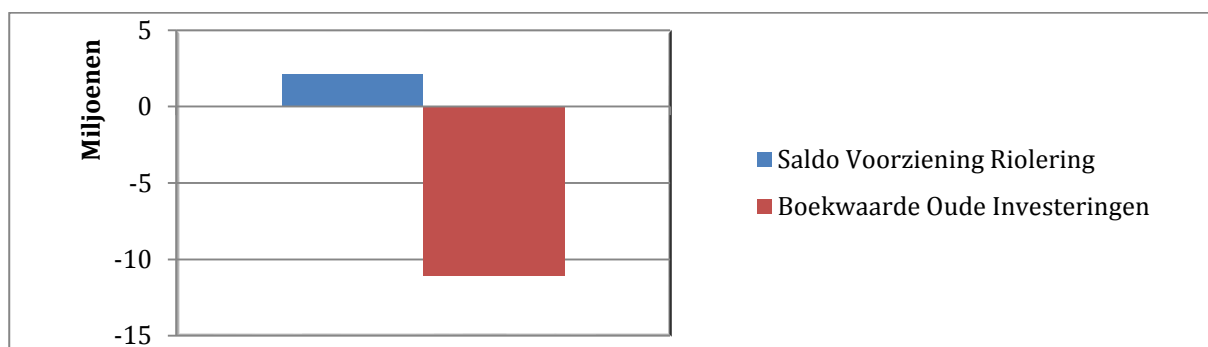
Ten derde is het mogelijk te werken met het ideaalcomplex of versneld afboeken.

- a) Bij het ideaalcomplex wordt gestreefd naar balans tussen de inkomsten en de uitgaven in elk jaar, waarbij investeringen direct worden afgeboekt.
- b) Technisch is een voorziening vereist als tussenstap van de investering naar de exploitatie. Deze voorziening wordt tevens gebruikt om de kleine schommelingen uit te dempen.
- c) Het streven is om enerzijds geen rente te betalen en anderzijds niet teveel te sparen.
- d) Deze vorm is goed bruikbaar voor activiteiten met een repeterend karakter, zoals veelal het geval is bij het vervangen of renoveren van riolen, gemalen en dergelijke. Het verschilt per gemeente hoe vlak of grillig de investeringslijn in de tijd verloopt.
- e) De gedachte bij het ideaalcomplex is dat elke generatie het systeem netjes in stand houdt door op te draaien voor het vervangen van versleten onderdelen. Je bekijkt het gehele rioolstelsel als één samenhangend systeem en niet elk riool als een afzonderlijk werk.
- f) Versneld afboeken geeft dezelfde kenmerken, maar is flexibeler, met name als de investeringen enigszins wisselen in de loop der jaren.

6.2 – Egalisatievoorziening in de gemeente Haaksbergen.

In gemeente Haaksbergen is in het vorige GRP een koerswijziging ingezet op het gebied van vermogensbeheer voor de riolering. Voor die tijd werd uitgegaan van langjarig afschrijven. Sinds het vorige GRP geldt als beleidslijn om te streven naar versneld afboeken om niet teveel lasten door te schuiven naar de volgende generaties. Er is gekozen voor een geleidelijke ombuiging. Nieuwe investeringen worden in het jaar van investering zoveel mogelijk direct afgeboekt ten laste van de egalisatievoorziening riolering. In de voorziening houden we een niveau van € 250.000 gemiddeld om in te kunnen spelen op onverwachte gebeurtenissen.

Bijgaande grafiek toont de stand van de reserve en de boekwaarde van de activa. Populair gezegd: het geld in de portemonnee en de restschuld van de hypotheek voor oude investeringen. Het gaat om een voorziening van € 2,1 mln versus een boekwaarde van € 11,1 mln, beide waarden per 1 januari 2016. Deze grafiek kan sterk verschillen van gemeente tot gemeente. Sommige hebben vooral schulden, andere vooral spaargeld. Belangrijk is wel om hierbij op te merken dat het totaalplaatje van een gemeente veel meer omvat dan alleen de riolering.

6.3 – Keuze ten behoeve van het vermogensbeheer.

In Haaksbergen kiezen we ervoor om investeringen zoveel mogelijk direct af te boeken vanuit de voorziening. Daarmee willen we langzaam naar het ideaalcomplex groeien. Met de introductie van het risicogestuurd beheer lijkt dit goed mogelijk. Hiermee verwachten we de investeringen redelijk goed te kunnen spreiden in de tijd.

Het zo snel mogelijk afboeken van de investering zal de rentecomponent in de rioolheffing sterk reduceren. Hiermee is het mogelijk om de stijging van de heffing in de hand te houden. Ook willen we de komende generaties de ruimte bieden hun eigen keuzes te maken. Dat kan als zij niet belast worden met de kosten van onze keuzes.

Vormgeving van de rioolheffing

Dit hoofdstuk beschrijft de vormgeving van de rioolheffing. Bij wie wordt de nota van de rioolheffing neergelegd en op welke wijze wordt het tarief verdeeld over de verschillende belanghebbenden.

7.1 – Wettelijke basis.

Gemeenten hebben de mogelijkheid tot een heffing om de kosten voor de gemeentelijke watertaken te bestrijden. Zie bijgaand kader met de wetstekst.

Artikel 228a Gemeentewet:

1. Onder de naam rioolheffing kan een belasting worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:
 - a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater en
 - b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.
2. Ter zake van de kosten, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b, kunnen twee afzonderlijke belastingen worden geheven.
3. Onder de kosten, bedoeld in het eerste lid, wordt mede verstaan de omzetbelasting die als gevolg van de Wet op het BTW-compensatiefonds recht geeft op een bijdrage uit dat fonds.

Het kader op de volgende bladzijde schetst enkele wetenswaardigheden rondom de rioolheffing en mogelijke varianten.

Enkele wetenswaardigheden rondom de rioolheffing.

Voorheen betrof de heffing een rioolrecht, dat is een retributie, waaraan in de praktijk nadelen kleefden vanwege knellende jurisprudentie. Sinds de Wet gemeentelijke watertaken is het een belasting met ruimere mogelijkheden om de activiteiten zoals verwoord in het GRP te bekostigen vanuit de vernieuwde heffing.

De rioolheffing kan gericht zijn op de eigenaar en/of de gebruiker van een perceel. Beide worden veel toegepast in Nederland. Sommige heffingsmaatstaven passen beter bij eigenaar, andere juist bij gebruiker.

De wet geeft de mogelijkheid voor een gesplitste heffing, dat is een aparte heffing voor alleen het afvalwater en daarnaast een heffing voor hemel- en grondwater. De gedachte is dat de heffing dan klaar is voor een waterketenbedrijf dat zich alleen richt op afvalwater. In de praktijk is het lastig omdat oude rioolstelsels meestal van het gemengde stelseltype zijn. Daarnaast moeten bij een gesplitste heffing ook de kapitaalslasten van oude investeringen alsnog worden opgesplitst. Het oogt gekunsteld.

De rioolheffing mag niet worden gebaseerd op inkomen, winst of vermogen. Wel op het profijtbeginsel of het kostenveroorzakingsbeginsel. Verder mag de heffing worden gebruikt ter ondersteuning van beleidsdoelen, mits er geen sprake is van willekeur of onredelijkheid.

Redelijke heffingsmaatstaven zijn: een vast bedrag per perceel, bedrag naar waterverbruik, bedrag naar huishoudgrootte, bedrag naar verhard oppervlak, bedrag naar WOZ-waarde van het eigendom:

- Een vast bedrag per perceel is de eenvoudigste heffingsmaatstaf. Het past zowel bij heffing van eigenaren als gebruikers. Echter gelet op de jurisprudentie is een gebruikersheffing op basis van een vast bedrag niet meer mogelijk.
- Een bedrag naar waterverbruik sluit aan bij het profijtbeginsel, want wie veel gebruikt betaalt extra. Het komt ook sympathiek en eerlijk over. Het sluit echter niet aan bij de kostenveroorzaking omdat de kosten voor de riolering beperkt worden beïnvloed door de hoeveelheid afvalwater. Het past alleen bij een gebruikersheffing.
- Een bedrag naar huishoudgrootte lijkt impliciet op waterverbruik. Daarnaast doet het recht aan het profijtbeginsel omdat iedereen persoonlijk belang heeft bij de bescherming van de volksgezondheid. Het past alleen bij een gebruikersheffing.
- Een bedrag naar verhard oppervlak. Dit sluit aan bij het kostenveroorzakingsbeginsel. De kosten van de dimensionering van de riolering worden grotendeels bepaald door de hoeveelheid hemelwater en dus door het aangesloten verhard oppervlak. Perceptiekosten hoger doordat extra gegevens benodigd zijn, bijvoorbeeld op basis van luchtfoto's. Het past vooral bij een eigenarenheffing.
- Een bedrag naar de WOZ-waarde. Dit sluit indirect aan bij zowel profijt- als kostenveroorzakingsbeginsel. De eerste gedachte is dat een kostbaar perceel meer waardevermeerdering heeft door de aansluiting op de riolering. De tweede gedachte is dat hogere kosten vooral worden veroorzaakt door uitgestrekt wonen vanwege extra meters riolering in de weg en door groot wonen vanwege meer verhard oppervlak. Indirect horen uitgestrekt en groot wonen meestal bij een hoge WOZ-waarde. Het past vooral bij eigenarenheffing, maar komt ook voor bij gebruikersheffing.
- Combinaties van genoemde heffingsmaatstaven zijn ook toegestaan, zoals deels van eigenaren en deels van gebruikers, maar het wordt al gauw ingewikkeld en leidt dan tot hogere perceptiekosten.
- Bij alle heffingsmaatstaven anders dan een vast bedrag is het verstandig een minimum en een maximum te definiëren om disproportionaliteit te voorkomen.

Kwijtscheldingsbeleid richt zich op degenen die niet in staat zijn hun rioolheffing te betalen. Veelal gaat het om mensen met een uitkering. Dit kan worden bekostigd vanuit een sociale geldstroom bij de gemeente of vanuit de rioolheffing. Het laatste impliceert dat de anderen dan meer moeten betalen. Boekhoudkundig kan het worden genoteerd als kostenpost of als vermindering van de inkomsten. Kwijtschelding komt meer voor bij gebruikers dan bij eigenaren.

Vrijstellingen komen in de praktijk in verschillende varianten voor. Ongeacht de overweging tot vrijstelling verhouden de vrijstellingen zich niet met het profijt- en kostenveroorzakingsbeginsel.

7.2 – Huidige vormgeving van de rioolheffing in Haaksbergen.

Onderstaand een overzicht van de belangrijkste kenmerken van de verordening rioolheffing 2016 van gemeente Haaksbergen:

- Het betreft een gecombineerde rioolheffing voor zowel afvalwater alsook hemelwater en grondwater, dus geen gesplitste heffing.
- De heffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een perceel. Er is geen sprake van een deel dat aan de eigenaar wordt opgelegd.
- Het gaat niet alleen om onroerende maar ook om roerende zaken.
- De heffing is zowel van toepassing op directe als indirecte afvoer.
- De heffingsmaatstaf is in principe de geloosde hoeveelheid afvalwater (profijtbeginsel) en deze wordt als volgt nader gespecificeerd: (prijspeil 2016)
 - Woningen:
 - Normaal vast tarief € 348.
 - Bij minder dan 60m³ waterverbruik is het tarief door het toepassen van een korting € 298.
 - Niet-woningen:
 - De afgevoerde hoeveelheid water wordt gelijkgesteld aan de aangevoerde hoeveelheid water, plus een eventuele opgepompte hoeveelheid water, minus eventueel niet afgevoerde hoeveelheid water (bijvoorbeeld dat in een product wordt verwerkt).
 - Er wordt gebruik gemaakt van de drinkwatergegevens van Vitens.
 - Hemelwater wordt buiten beschouwing gelaten.
 - Bij afvoer tussen 1m³ en 500m³ bedraagt het tarief € 348.
 - Voor elke 500m³ extra of gedeelte daarvan geldt € 197 extra.
- Er geldt vrijstelling voor gemeentelijke gebouwen, voor religieuze instellingen en voor losse garageboxen en dergelijke.

7.3 – Alternatieve vormgeving van de rioolheffing.

Al bij de voorbereiding van het vorige GRP is nagedacht over een andere vormgeving van de rioolheffing. Dit gaan we onderzoeken in 2017. Invoering van een andere vormgeving van de rioolheffing kan leiden tot behoorlijke verschuivingen in de lastendruk. Goed overleg met alle belanghebbenden is dan ook nodig. Zo kunnen alle belangen goed in beeld gebracht en afgewogen worden. In bijgaand kader staan enkele kanttekeningen bij de huidige heffing.

Kanttekeningen bij de huidige heffingsmaatstaf.

- De huidige heffingsmaatstaf van gemeente Haaksbergen is gericht aan gebruikers en gaat uit van het drinkwaterverbruik.
- Door de grote drempels van 60 en 500 m³ komt het in de praktijk neer op een lager vast bedrag voor eenpersoonshuishoudens en een hoger vast bedrag voor meerpersoonshuishoudens en de meeste bedrijven, met een hoger bedrag voor enkele grote lozers.
- Deze keuze bevat weinig beleid, gaat uit van profijt en doet niets met kostenveroorzaking.
- In de praktijk betalen mensen in kleine woningen nu veel en mensen die uitgestrekt wonen weinig, vergeleken met de kosten die hun woonsituatie voor de riolering teweeg brengt. Dit kan men opvatten als onrechtvaardig.
- Panden met leegstand betalen niet mee terwijl de overheersende vaste kosten voor de riolering gewoon doorgaan.
- Hemelwater is een minstens zo grote opgave als afvalwater, maar doet niet mee in de heffing.
- Handhaving van de huidige heffing geeft de minste onrust.
- Het leidt in de praktijk tot stabiele inkomsten en weinig bezwaren.

Berekening van de rioolheffing

8.1 – De berekening.

Dit hoofdstuk geeft de doorrekening naar de benodigde rioolheffing om voldoende geld te hebben voor het beheer en de geplande projecten. De gegevens en de keuzes van de voorgaande hoofdstukken komen hier bij elkaar en leiden tot de benodigde rioolheffing. In bijgaand kader staan de relevante gegevens en keuzes beknopt weergegeven. Met behulp van de spreadsheet van het kostendekkingsplan kan nu de hoogte van de rioolheffing worden berekend.

Uitgangspunten bij de berekening van de benodigde rioolheffing.

Het berekenen van de benodigde rioolheffing komt neer op het vinden van balans tussen inkomsten en uitgaven waarbij een dempende rol wordt gespeeld door de methode van vermogensbeheer. De berekening geschiedt met behulp van een speciaal daartoe opgesteld financieel rekenmodel. De benodigde hoogte van de rioolheffing is deels onvermijdelijk en deels afhankelijk van keuzes. Onderstaande keuzes zijn gehanteerd voor het GRP:

- Rioolheffing 100% kostendekkend.
- Boekwaarde oude investeringen per 1-1-2016 circa € 11.100.000.
- Stand van de voorziening/reserve riolering per 1-1-2016 circa € 2.100.000.
- Exploitatiekosten conform paragraaf 5.1.
- Investeringen conform paragraaf 5.2.
- Uitgaven op lange termijn conform paragraaf 5.3.
- Oninbaar en vermindering wordt geschat op ½% per jaar, ten laste van de heffing.
- Perceptiekosten worden geschat op € 72.000 per jaar, ten laste van de heffing.
- Kosten voor het rioleringsbeheer vallen onder de BTW voor zover het uitgaven aan derden betreft. Deze kosten zijn te betrekken bij het BTW – compensatiefonds. De BTW component wordt meegenomen bij de berekening van de hoogte van de rioolheffing. Voor 2017 gaat het om een bedrag van € 477.000 aan BTW te betrekken bij de heffing.
- De inflatie wordt ingeschat op 1,5% per jaar.
- Overschotten en tekorten op de exploitatie worden jaarlijks verrekend met de voorziening. Bij de voorbereiding van het volgende GRP wordt deze voorziening geëvalueerd.
- Investeringen worden zo mogelijk direct afgeboekt vanuit de voorziening riolering. Als investeringen in de riolering toch moeten worden geactiveerd, dan op basis van lineaire afschrijving over een beperkt aantal jaren tegen een rekenrente van 3%. In de praktijk wordt er in die periode alsnog naar gestreefd door versnelde afboeking de boekwaarde zo spoedig mogelijk terug te dringen.
- Vormgeving van de rioolheffing volgens paragraaf 7.2 met 10.500 gewogen eenheden.

De benodigde rioolheffing voor 2017 tot en met 2020 (planperiode van dit GRP) bedraagt € 351 per jaar voor de modale heffing (tussen 60m³ en 500m³ water en prijspeil 2017).

Enkele opmerkingen bij de berekende rioolheffing:

- De berekende rioolheffing is op prijspeil 2017. Deze moet dus jaarlijks nog worden verhoogd met de werkelijk opgetreden inflatie.
- In de looptijd van dit GRP zullen ongetwijfeld afwijkingen optreden ten opzichte van de in dit hoofdstuk geraamde inkomsten en uitgaven. Alleen bij grote afwijkingen moet de rioolheffing opnieuw worden berekend. Bij kleinere afwijkingen is het beter de vastgestelde rioolheffing vast te houden en de mee- en tegenvallers op te vangen met de voorziening riolering en de reserve riolering. Deze buffers zijn daarvoor bedoeld en meestal voldoende solide. Bij de voorbereiding van het volgende GRP kan de rioolheffing worden herzien. Dit geeft rust.
- De rioolheffing van gemeente Haaksbergen behoort zeker niet tot de laagste heffingen van Nederland. Het wordt veroorzaakt door de volgende factoren:
 - Gemeente Haaksbergen kent geen compacte opbouw, maar juist een vrij uitgestrekte. Dit leidt tot relatief veel meters riool per woning. In Haaksbergen gaat het om 15m per woning terwijl het landelijk gemiddelde 13m bedraagt. Dit getal is zeer relevant omdat veel kosten van de rioleringszorg direct of indirect samenhangen met de lengte van de riolering.
 - Gemeente Haaksbergen heeft afgelopen decennia veel drukriolering aangelegd in het buitengebied. Dit hangt enerzijds samen met de opbouw van het buitengebied en komt anderzijds door de bestuurlijke keuze om alles te willen aansluiten.
 - Gemeente Haaksbergen heeft afgelopen decennia flink geïnvesteerd in maatregelen om de overstorten terug te dringen. Dit beleid werd gepropageerd door het waterschap. Het gevolg is minder vervuiling van het milieu, maar ook een flinke kapitaalslast die nog vele jaren moet worden terugbetaald vanuit een verhoogde rioolheffing.
 - Gemeente Haaksbergen heeft in het verleden gekozen voor het langjarig afschrijven van investeringen en ook wel eens de termijn verder verlengd. Dit leidde tot minder heffing op dat moment maar tot hogere heffing op lange termijn.
 - Net als veel andere gemeenten kiest gemeente Haaksbergen ervoor om de BTW teruggave te laten toekomen aan de algemene dienst en om enkele gemengde activiteiten deels toe te rekenen aan de rioleringszorg.
 - In de berekening van de rioolheffing is uitgegaan van een toerekening van de overheadkosten ter waarde van € 292.000 per jaar aan het product riolering. Hierover moet de raad zich tijdens de behandeling van de begroting nog uitspreken.
- Het goede nieuws is dat de rioolheffing niet verder omhoog hoeft, zoals reeds was berekend in het GRP 2013-2016. Sinds dat GRP wordt al toegegroeid naar een heffing die in balans is met de kosten. Met € 351 (prijspeil 2017) is dat niveau voor vele jaren bereikt, afgezien van de benodigde jaarlijkse inflatiecorrectie.

8.2 – rioolheffing in perspectief.

In bijlage 7 is een tabel opgenomen die de ontwikkeling van het kostendekkende tarief over de verschillende GRP 'en laat zien.

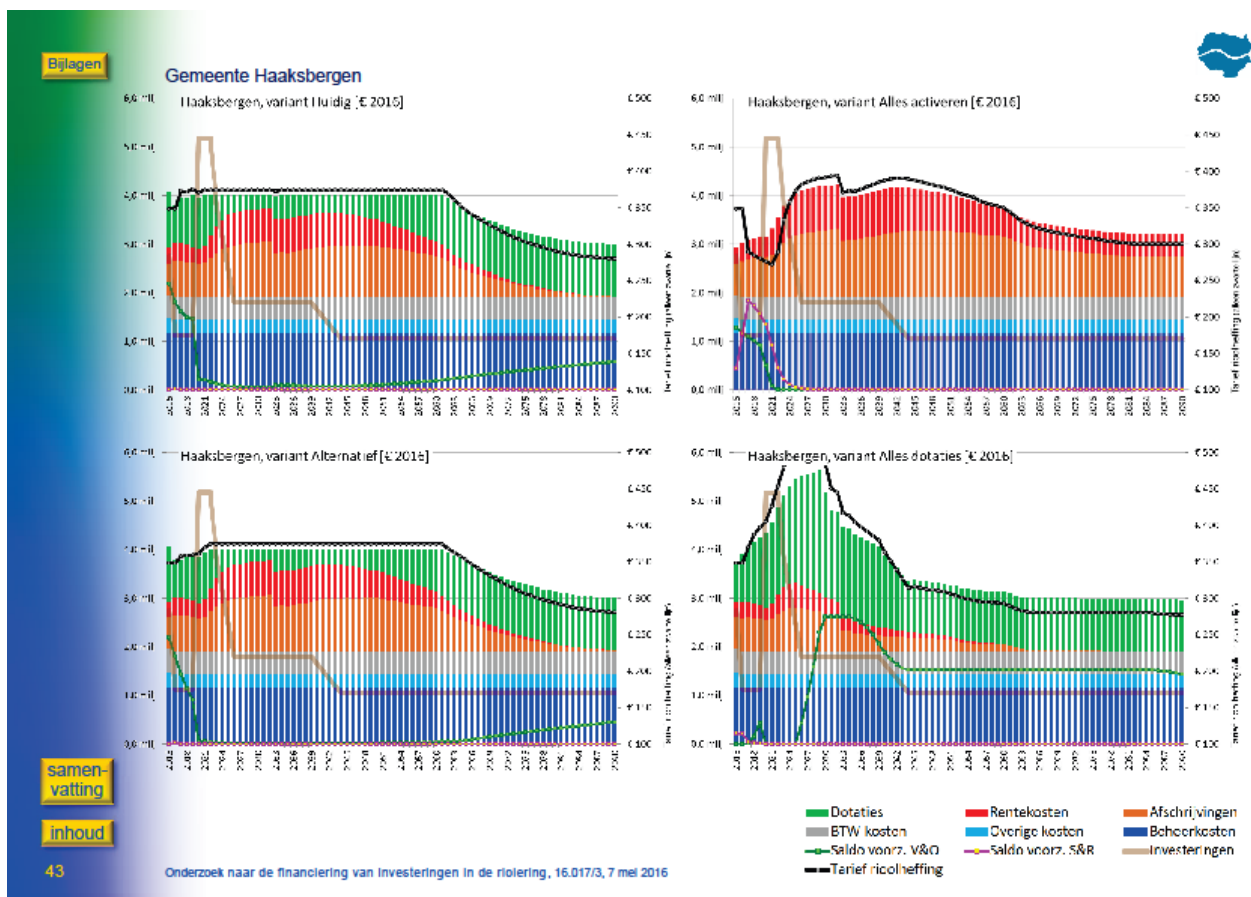
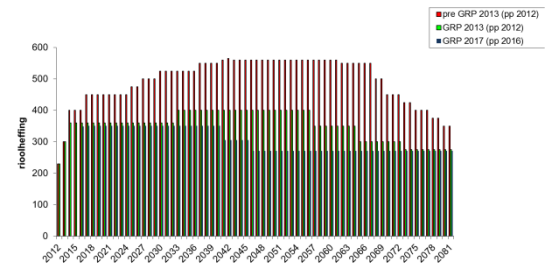
Deze tabel rechtvaardigt de conclusie, dat we er in geslaagd zijn om de gigantische stijging van de rioolheffing bij ongewijzigd beleid af te buigen. Met het vorige GRP hebben we al een flinke verlaging van de piek kunnen realiseren. Dit GRP vlakkt die stijging nog verder af.

Dit is onder andere mogelijk geworden door de keuze voor:

- groeien naar het ideaalcomplex,
- implementeren van risicogestuurd beheer,
- het gemalenonderhoud deels in eigen beheer te doen,
- zeer nauw betrokken zijn en blijven bij de keuze van materialen,
- het goed bewaken van de gemaakte keuzes.

In bijlage 6 is het rapport van het financieel onderzoek door Twents waternet opgenomen. Dit rapport laat de financiële uitdaging zien die de rioleringszorg Twente breed moet aangaan. De conclusie voor Haaksbergen is, dat er wat betreft het financieel beheer van de rioleringszorg met het GRP 2013-2016 al een behoorlijke optimalisatie is gerealiseerd. Het bevestigt dat de gemeente op de goede weg is.

vergelijking kostendekkende rioolheffing bestaand - nieuw beleid

Gebruikte afkortingen.

Barim	Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer
Blah	Besluit lozingen afvalwater huishoudens
Blbi	Besluit lozingen buiten inrichtingen
BKP	Basis KwaliteitsPlan
BRP	Basis RioleringsPlan
GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan
vGRP	verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
i.e.	inwoner equivalent (lozingshoeveelheid van gemiddelde inwoner)
IPO	InterProvinciaal Overleg
KAS	Klimaat Actieve Stad
OAS	Optimalisatie AfvalwaterSysteem
RWZI	RioolWaterZuiveringsInstallatie
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Wm	Wet milieubeheer

Bijlagen.

- bijlage 01: Kostendekkingsplan
- bijlage 02: uitwerking kostendekkingsplan naar begroting 2017
- bijlage 03: afstemming investeringsactiviteiten weg-riool
- bijlage 04: basis rioleringsplan
- bijlage 05: basiskwaliteitsplan
- bijlage 06: rapport financieel onderzoek Twents waternet
- bijlage 07: vergelijking tariefontwikkeling bij verschillende beleidsperioden